

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

MEDLEMSBLAD FOR HISTORISK FORENING FOR ESPERGÆRDE OG OMEGN

NR 71
DEC.
2021

Espergærdes to biografer

Der har været to biografer i Espergærde. Den første etableret af smedemester og cykelsmed Theodor Christensen - den anden etableret af impresario Valdemar Hansen og fotograf Juncker-Jensen. Billedet viser indgangen til biografen ved Gefionsvej ca 1950. Læs artiklerne på side 3 og 10.

Horserødlejren som krigsfangelejr

- med beretning om lejrens første tid, fortalt af genboen. Desuden historien om hjemsendelsen af de russiske fanger. Se artiklerne på side 21, 44 og 51.

Historien om impresario Folmer Hansen

På den gamle Rørtangvej (nu Løntofte) ligger villa "Folmerhus", som en af Danmarks første impresarioer lod opkalde efter sig selv. Slå op på side 54 og læs historien.

EGEBÆKKEN

Velkommen til et nyt kulturudvalg

Når disse linjer skrives, har der netop været afholdt byrådsvalg i Helsingør Kommune. De tidligere byrådsmedlemmer har været sat til afstemning og en række nye kandidater, har haft chancen. Vi vil i den anledning gerne ønske de nye og tidligere byrådsmedlemmer tillykke med valget.

Det udvalg, der har størst interesse for de historisk interesserede, er selvfølgelig Kulturudvalget, der dog også skal varetage turismeinteresser. Det er, som tidligere nævnt, en uheldig blanding, der alt for nemt giver turismen overtaget, da der her er flest penge at hente til kommunekassen.

Dette udvalg fortsætter med Michael Mathiesen som formand - efter eget udsagn med stor glæde, da kulturen ligger ham stærkt på sinde. Om kultur i Michael Mathiesens - og resten af udvalgets tanker - også omfatter museer og driften af disse, har vi endnu til gode at få opklaret. Desværre er erfaringerne ikke så gode. Og da der tilmed forestår en større sparerunde, som man af "tekniske" årsager ventede til efter byrådsvalget med at forhandle, så kunne man godt blive nervøs for, hvad der er i vente.

Med nedlæggelsen af Flynderupgaard som museum skulle der være lagt op til, at der skulle foregå en masse nye tiltag på stedet. Det har vi endnu til gode at se. De eneste aktiviteter, der har fundet sted, er arrangeret af "Flynderupgaards Venner", der egentlig skulle være en støtteforening for de aktiviteter, som kommunens ansatte iværksatte. Der har imidlertid ikke rigtig været nogle aktiviteter endnu - kun dem som Vennerne har arrangeret. Det eneste, der ellers er sket er, at spisehus m.v. har fået nedsat sine åbningsdage fra 6 dage ugentlig til 4 dage!

Hvad så med museerne i Helsingør? Ja, heller ikke her har der været mange aktiviteter. I oktober-november var der kun arrangementer, som frivillige fra "Museumsforeningen" stod bag. I december er der "Jul på Skibsklarerergaarden" og "Juleteater for børn" fire gange - vel at mærke langt henne ad vejen kun båret oppe af frivillige. Værftsmuseet har et enkelt arrangement, nemlig omvisning i Værftshalerne. Igen et arrangement alene båret oppe af frivillige. Det sidste "arrangement" i december er, at Museumsbutikken har åbent for salg af juleting! Spændende!

Er det et museumsvesen under afvikling? Man kunne frygte det, selvom udvalgsformanden benægter det. Efter sidste års nedsmeltning og flugt fra museet, hvor der kun var fire (4) faste medarbejdere tilbage, da den nye museumschef tiltrådte, så venter vi spændt på, hvad det nye og geniale er?

/KD

"Klustersmeden" og Espergærdes 1. biograf

Smedemester Theodor Carl Emil Christensen var trods sit øgenavn en initiativrig mand, der bl.a. etablerede Espergærdes første biograf, startede cykelhandel og biludlejning samt byggede "City" - en markant bygning ved Espergærde Havn.

Af Kjeld Damgaard

Theodor Christensen blev født i Helsingør i 1873. Han gik i Tikøb skole og kom i smedelære hos smeden i Tikøb, hvor han også blev uddannet smedesvend. Smedjen lå dengang på hjørnet af nuværende Søgaardsvej/Fredensborgvej, hvor der nu er en trekantet plads.

Her havde hans far, Hans Christensen nemlig overtaget smedjen i 1876, og det var derfor naturligt at sønnen Theodor også kom i lære her. I 1897 overtog han en smedje i Fredensborg – og boede på Slotsgade nuværende nummer 19 ("Kildedal"). I 1903 flyttede Theodor imidlertid til Espergærde, hvor han købte et hus, der dengang lå på adressen Strandvejen 149 (i dag har stedet adressen Strandvejen 143A). Han var da blevet gift med dameskrædderinde Cecilie Larsen (f.

Theodor Christensen (1873-1937) boede det meste af sit liv i Espergærde - en by han satte sit tydelige præg på.

Cecilie Christensen (1871-1956) var født Larsen og hed egentlig Laura Cecilie Margrethe, men foretrak mellemnavnet. Forud for ægteskabet med Theodor Christensen i 1898 arbejdede hun som dameskrædderinde. (Foto ca 1916)

1871).

Theodor Christensen havde allerede da bevist, at han var en ung mand med mange talenter. Hans nye virksomhed i Espergærde var således delt mellem et cykelværksted og et omreisende biografteater. Cykelværkstedet var uden tvivl en god idé – mange landligere og lokale var begyndt at benytte cykler til transport. De var forholdsvis billige, og med dem kunne man tilbagelægge ret lange afstande.

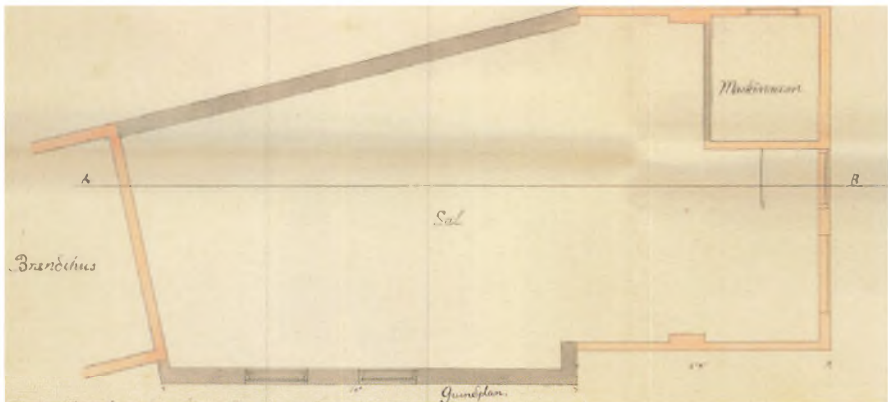
Det var ret revolutionerende i en tid, hvor en hest og vogn var forbeholdt de mere velhavende – og hvor et automobil var helt udenfor økonomisk rækkevidde for langt de fleste. Imidlertid var cykelforretningen og reparationerne temmelig få i vintermånederne, og så måtte Christensen finde andre indtjeningsmuligheder.

Men det er tænkeligt, at det var biografen, der virkelig interesserede Theodor Christensen. Han begyndte således tidligt – måske omkring 1906 – at turnere rundt i Nordsjælland med sit transportable biografteater – kaldt "Nordsjællands Biografteater". For at gøre reklame for sine forestillinger klæbde han eller arrangørerne plakater op om arrangementerne. Derimod ofrede han aldrig en avisannonce – kun en enkelt kendes, og den er med al sandsynlighed betalt af værten på Skævinge Kro. Den stammer fra januar 1907. Men på grund af de utallige plakater, der blev klistret op mange steder, så fik Theodor Christensen hur-

Skævinge Kro.

**Onsdag den 16. og Torsdag den 17.
Kl. 8 giver Nordsjællands Biografteater
Forestilling med levende Billeder.
Nærmere af Plakater.**

Annonce fra Frederiksborg Amts Avis den 16. januar 1907, hvor "Nordsjællands Biografteater" har forestilling i Skævinge Kro.

Denne tegning af biografsalen er det bedste billede af biografen - billeder af interiøret findes ikke. Indgangen fra Strandvejen var til højre på tegningen, og selve salen var 15 alen dyb, d.v.s. ca 9,5 meter. Altså beskedne forhold.

Dette foto af Espergærdes første biograf viser, hvorledes den lille biograf lå helt ud til Strandvejen. Både denne og cykelværkstedet og beboelseshuset bagved blev revet ned i 1919. Ud for cykelværkstedet til venstre skimtes Theodor Christensen og hans fire ældste sønner. (Foto ca 1910)

Samme hus som på forrige side. Villaen hed "Birkely" og ejedes fra 1903 til 1911 af familien Christensen. Familien er opstillet foran huset i sommeren 1910. Fra venstre ses Agnete, Esther på skødet af moderen Cecilie, dernæst de fire drenge, Folmer, Henning, Eigil og Svend samt faderen Theodor.

tigt øgenavnet "Klistersmeden".

Denne virksomhed fortsatte i nogle år, men senest i 1909 – det nøjagtige tidspunkt kendes ikke – supplerede Christensen sin virksomhed ved at indrette en permanent biograf i et lokale ved sin bolig på Strandvejen. Ganske vist var der tale om en biograf, der kun havde åbent om sommeren, når byen var fuld af landligere. Og ganske vist var der kun 50 siddepladser på simple

træbænke uden rygstøtte. Belysningen udgjordes af to søvnige petroleumslamper, og musikken leveredes af en fonograf. Men den første biograf i Espergærde var en kendsgerning.

Fonografen, der var en maskine til både optagelse og afspilning, var forsynet med en stor tragt, og blev hurtigt et yndet kastemål for slikpapir og småsten. Det hed sig at drengene fra Mørdrup var de værste til dette, og de

Familien fotograferet sommeren 1914. Pigen på Theodors skød hed Esther og døde året efter. Senere - i 1916 - fik parret en ny datter, som de også kaldte Esther.

gik under betegnelsen "Mørdruprøderne".

I øvrigt var familiens fire ældste børn, de fire sønner Folmer, Henning, Eigil og Svend engageret i driften af biografen. De ældste som billet- og sliksælgere, de mindste som levende reklamesøjler. I det hele taget havde Theodor Christensen blik for reklamens magt. Da den danske stumfilm, "Den lille Hornblæser" i 1909 blev vist i biografen, blev der naturligvis sat mange

plakater op, men derudover hyrede Christensen nogle trompetblæsende FDF-drenge fra Helsingør, som så gik i spidsen for et lille optog i Espergærde.

Filmene, som Christensen fik, kom med banepakker fra København. De var som oftest temmelig korte, højst 10-20 minutter, så der blev ofte spillet flere film i en forestilling. Christensen havde selv tjansen med at dreje filmene. Og det var vigtigt at det foregik i et roligt og rigtigt tempo. Hvis han gik

Omkring 1911, da Theodor Christensen havde solgt hus og biograf på Strandvejen, etablerede han sig med et nyt "Cykleværksted" i ejendommen "Strandborg" (Mørdrupvej 1). Som det ses på skiltene var der flere forretninger i én: Dels cykleværksted, dels cykellager, dels cykeludlejning og endelig udlejning af både åbne og lukkede biler.

i stå, så brændte filmen over p.g.a. varmen fra den gasflamme, som var lyskilden.

I et interview i 1983 fortalte sønnen, Folmer Christensen om den tid: *"Vi drenge havde en pæn ekstrafortjeneste ved at lukke kammerater ind, når filmen var startet. Vores mor sad ganske vist i en luge til cykleværkstedet og solgte billetter, men de kostede jo 15-20 øre. Foran det sorte forhæng for døren til selve biografen stod Frants Sørensen, den senere ejer af Espergærde Afholdshotel (sen. Skovkroen) og holdt vagt."*

Folmer Christensen fortalte også, at naboerne til biografen ikke var begejstret på grund af den halløj som driften skabte. De unge mennesker, som besøgte biografen, støjede jo både når de kom og når de gik. Og det er siden berettet, at det var årsagen til, at naboen, banksekretær P. Hagemann i 1911 købte hele Theodor Christensens ejendom – og lukkede biografen! Det er også berettet, at det første, han gjorde, var at rive biografen ned, men det passer ikke med de fakta, arkivalierne kan fortælle os. Forsikringsprotokollen beret-

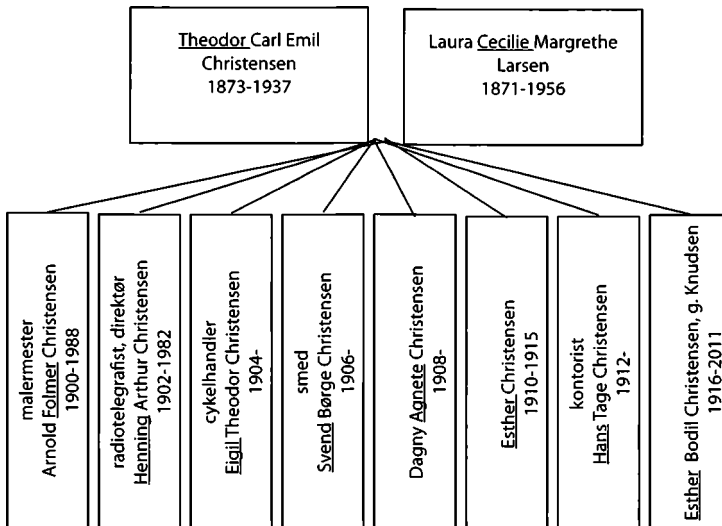
ter nemlig, at ejendommen først blev nedrevet i november 1919, hvorefter grunden blev udlagt til tennisbane.

Vi ved med andre ord ikke, hvor længe biografen reelt var i drift. Folmer Christensen mener i ovennævnte interview, at det var indtil 1915, men i så fald har det altså været på lejebasis, at Christensen drev biografen. Og så passer historien om at naboen lukkede stedet heller ikke. Men måske var det kun til 1911, at biografen kørte.

Familien Christensen flyttede i alt fald til villa "Højbo" (nuv. adresse Søbækvej 10), som Theodor Christensen havde ladet opføre allerede i 1906, og hvor familien så boede indtil 1916.

Men Christensen flyttede ikke sin cykelforretning hertil, men derimod til "Strandborg" (hjørnet af Mørdrupvej og Strandvejen). Samtidig begyndte han at udleje biler samt have autoværksted. I 1919 købte han så grunden på hjørnet af Strandvejen og Havnevej (ved Havnen) og byggede der et imponant hus, som han kaldte "City". På selve hjørnet indrettede han cykelforretning i en tilbygning – en forretning, som sønnen Eigil Christensen senere overtog.

Parret flyttede senere til Strandvangsvej 6, hvor Theodor Christensen døde den 22. juni 1937, hvorimod enken Laura Christensen levede frem til 1956.

Arkitekten undgik at blive myrdet!

Historien om manden, der uden penge, men med biografbevilling mødte manden uden biografbevilling, men med penge. Og historien om hvorledes den lidt besværlige biografejer nær havde taget livet af to arkitekter, da biografen skulle bygges. Samt historien om hvorfor der i stumfilmens dage aldrig blev spillet musik til sidste akt.

af Kjeld Damgaard

I Espergærde levede omkring 1923 en mand, der af beskæftigelse var impresario og teaterleder. Hans navn var Valdemar Hansen, og han boede på Kirsebærvej 5 i et hus, som den kendte københavnske fotograf Sophus Juncker Jensen havde ladet udstykke og som Valdemar Hansen købte i 1912.

Familien

Men først lidt om Valdemar Vilhelm Hansen. Han voksede op i en søskendeflok, der havde bolig på Amalienborg - dog i en af de mere beskedne bagbygninger. Her var hans fader nemlig kongelig kusk medens moderen i sine yngre dage havde levet af at være syerske. Børneflokken bestod af i alt 6 børn, hvoraf to fik tilknytning til egnen syd for Helsingør.

Den anden bror var Emil Folmer Hansen, som beskrives i en anden artikel i dette nummer af Egebækken.

Valdemar Hansen (1866-1940), som selv skrev sig som Waldemar, blev gift med Karen Vilhelmine Jørgensen (f. 1873). Sammen fik parret 3 børn, Gurli, Karen og Bjørn. Af disse vender vi tilbage til datteren Karen, medens sønnen Bjørn lige skal nævnes. Han blev uddannet kommis i "Lindegaards Købmandshandel" på Stokholmsvej og drev senere en kiosk ved siden af Espergærde Biograf, der jo lå på hjørnet af nuværende Gefionsbakkens og Mørdrupvej. Da han også her solgte is, gav folkeviddet ham hurtigt tilnavnet "Isbjørn".

Valdemar Hansen

Om Valdemar Hansens ungdom vides, at han blev uddannet kontorassistent. Han blev gift i en alder af over 40 år

Impressario Valdemar Hansen, daglig leder af "Espergærde Bio" fra 1923 til sin død i 1940.

- på et tidspunkt da han var blevet involveret i broderen, Folmer Hansens impresariovirksomhed. Folmer Hansen havde nemlig i 1895 oprettet et kunstnerbureau indenfor teater- og operetteverdenen. Så begge brødre kaldte sig nu impresario, hvilket inddebar at de arrangerede koncerter og turnéer rundt i Danmark og i de nordiske lande. Det var uden tvivl Folmer, der var den ledende i bureauets forretninger, men Valdemar var med på sidelinjen i omkring 25 år.

Imidlertid døde Folmer Hansen al-

lerede i 1916, og selvom enken drev forretningen videre, ser det ud til, at Valdemar gled stille og roligt ud af virksomheden.

I 1923 fik han mulighed for at søge en biografbevilling i Espergærde - og det endte med, at han fik denne. Nu var problemet imidlertid, at der skulle en del kapital til for at etablere en helt ny biograf, hvor der hverken var bygning, udstyr eller garanti for et publikum.

Sophus Juncker Jensen

Den anden hovedperson i denne beretning er fotografen Sophus Juncker Jensen (1859-1940). Han arbejdede som ung som medhjælper hos fotograf G. Støckel i Rønne. Senere fik han fotografisk uddannelse i Paris, men fra 1888 havde han eget fotografisk atelier på Strøget i København. Her fik han stor succes som portrætfotograf. I øvrigt begyndte han snart at skrive sig med bindestreg: Juncker-Jensen. Han oparbejdede en ganske indbringende forretning og investerede bl.a. i andre fotoforretninger, heriblandt Johs. Hauerslevs fotografiske atelier på Fælledvejen (i København). Desuden fik han økonomi til at opkøbe grunde, som han senere udstykkede.

I Espergærde købte han således i år 1900 en stor grund af den daværende ejer af villa "Radisen", J. F. Fenger. Arealet lå på sydsiden af Mørdrupve-

Sophus Juncker-Jensen fotograferet som yngre mand - det var først i 40-års alderen, at han kom til Espergærde.

jen og blev siden udstykket til de tre veje, Ahornvej (nu Tobergvej), Kirsebærvej og Kastanie Allé. En halv snes år senere opkøbte Juncker-Jensen yderligere en stor grund mellem Egebæksvang og Strandvejen nord for Egebæksvang Kirke. Her udstykkede han 6 huse, som han gav de latinske navne "Prima", "Secunda", "Tertia", "Quarta", "Quinta" og "Sexta" - altså de latinske navne for "den første", "den anden" o.s.v.

I det hele taget var Sophus Junck-

er-Jensen meget optaget af romersk og græsk arkitektur og historie. Det stammede bl.a. fra et ophold på Korfu omkring århundredeskiftet.

Espergærde Biograf

Hvordan Juncker-Jensen og Valdemar Hansen er kommet i forbindelse med hinanden, fortæber sig i historiens tåger, men Espergærdes indbyggertal var dengang ret lille, så de er vel stødt ind i hinanden på vejen, på havnen eller i skoven?

Juncker-Jensen var i 1923 på udkig efter nye investeringer. Måske frygtede han konsekvenserne af Land-

Thor Bøgelund, der var en anerkendt plakatkunstner, udførte Gefion-motivet på Espergærde Bio.

mandsbankens krak året før, som i alvorlig grad påvirkede dansk økonomi. Og så var Valdemar Hansen som sendt fra himlen!

At få mulighed for at få en biografbevilling ansås nemlig dengang som en sikker vej til store og arbejdsfrie indtægter. Det skulle dog senere vise sig, at det ikke gik helt så nemt.

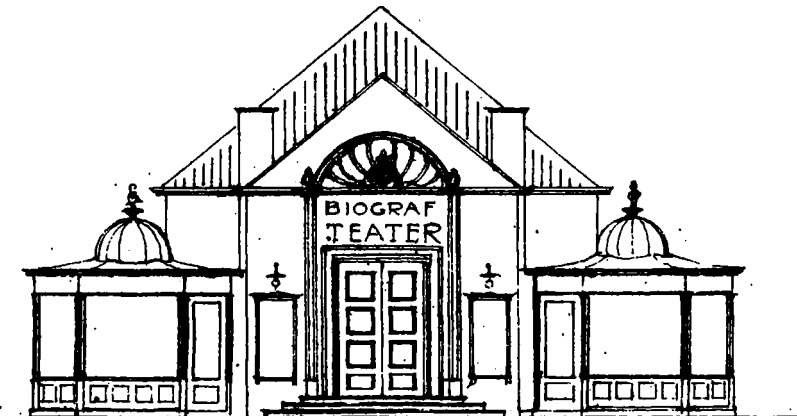
Sønnen Jens Juncker-Jensen beskriver i øvrigt Valdemar Hansen som en stilfærdig næsten selvudslettende mand.

Arkitektens kvaler

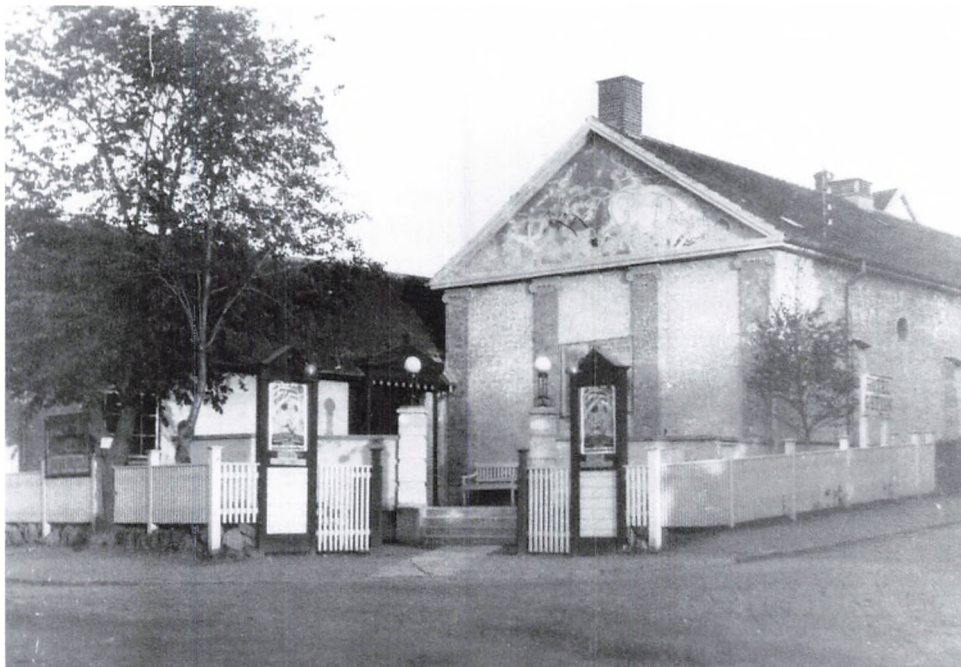
Men hvad Valdemar Hansen ikke kunne, det kunne Juncker-Jensen. Hans søn beskriver det således:

”Men her kom Far så ind i billedet og nu skulle der bygges! Et kunstens tempel - selvfølgelig i den pompeianske stil, som jo allerede hans pavillon på ”Den Nordiske Industri-, Landbrugs- og Kunstudstilling i København i 1888” var opført i.

Fars første arkitekt på biografen lærte hvordan det er at arbejde for en temperamentsfuld bygherre, som er overbevist om selv at vide mere om arkitektur end alle andre arkitekter. Men arkitekten undgik at blive myrdet og har vel følt sig befriet ved at blive løst fra sin opgave. Arkitekt nr 2 fik det ikke bedre end godt. Men bygningen blev da en realitet engang i 1923 og betød for den lille bygds

Arkitekt Frode Galatius' første tegning til den nye biograf viser en ganske anden bygning end den, der blev det endelige resultat. Tegningen viser facaden mod Mørdrupvej. De to mindre bygninger foran biografens indgangsdør skulle rumme forretninger. I stedet indrettedes en tidligere smedje til venstre til kiosk.

"Espergærde Bio" fotograferet omkring 1927. Det fine motiv i trekanten i gavlen af bygningen er allerede svært at se - det holdt desværre ikke længe. Bemærk udhængsskabene, der reklamerer for de næste film i biografen.

arkitektoniske profil en fornyelse. Ja, endelig stod "Espergærde Bio" færdig med sin mod Stationsvej [nu Mørdrupvej] vendende gavl, i hvis græske tympanon Far havde ladet tegneren Thor Bøgelund - en slægtning - udføre et Gefionmotiv i fresco. Gavlen var forsynet med fine ioniske pilastre, som sagt: et kunstens tempel, hvor den grå, og under samarbejdet med Far nu næsten udslukte Hansen så sig nødsaget til at sætte

de gyseligste banaliteter af film på plakaten, for overhovedet at få det til at løbe rundt - hvilket kun mådeligt lykkedes. Det hele foretagende blev - som så meget andet i det år for Far - en skuffelse."

Hvem arkitekten, der undgik at blive myrdet var, fremgår desværre ikke af sønnens erindringer, men af andre kilder fremgår det, at den arkitekt, der mod alle odds faktisk lykkedes med projektet var Frode Gala-

Da den gamle biografbygning i 2005 var blevet solgt til nye formål, gennemgik den en stor renovering. I den forbindelse dukkede stumper af den gamle dekoration fra biografen frem.

tius, som dog reelt set endnu ikke på dette tidspunkt var færdiguddannet fra Kunstakademiets arkitektskole.

Frode Galatius (1890-1977) havde senere en lang karriere indenfor arkitektfaget og opførte bl.a. kirke, sygehus og udsalgssted i Thule på Grønland i 1929, en lang række beboelsesbygninger på Sundby Torv 1931-34, flere bygninger for Amagerbanken 1930-37 og Kastrup Station (1940).

Thor Bøgelund-Jensen (1890-1987), der udførte motivet i tympanonen (= gavlens øvre trekant) af "Gefion pløjer Sjælland", blev uddannet fra Akademiet som figurmaler i 1913. Han rejste sidenhen årligt til forskellige europæiske lande og udstillede også internationalt. Han var mest kendt for sine plakotmoter og har tegnet talrige gadeplakater i tidens løb. Han

var foregangsmand netop indenfor plakatkunsten i Danmark. Desuden var han kendt for forskellige merkantile motiver, bl.a. til emballager, samlermærker samt indenfor bogbind og illustrationer til bøger.

Foruden tympanonen udsmykkede han også selve biografens sal med "rokokosving på væg og loft omkring gyldne stjerner", som det beskrives i en senere beretning.

Ikke sparet på noget

Det forlyder i en beskrivelse fra 1983, at der ikke var sparet på noget som helst i den nye biograf - og at Juncer-Jensen havde brugt ikke mindre end 70.000 kr. Hvilket var en anseelig mængde penge i datidens Danmark. Biografen betegnedes som Sjællands mest moderne på den tid. Og her skulle nu Valdemar Hansen forsøge

at få en forretning ud af det. Det blev ikke let.

"Numdanum"

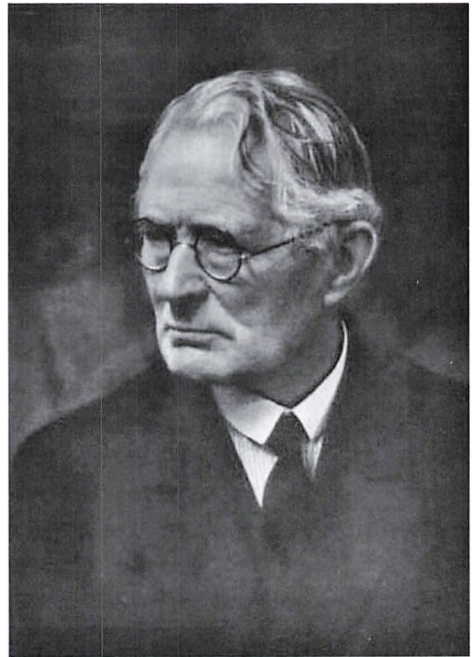
Juncker-Jensen havde fra sit første ægteskab tre børn. De to døde som hhv. 26-årig og 48-årig, men der var også datteren Karen, som halvbroderen Jens beskrev således:

"Karen var ret høj, og vel nok ganske køn med kastaniebrunt hår og store gråblå øjne. Karen var musikalsk og holdt af at 'klimpre' på klaveret, lidt klatteradask med venstre hånd først og højre harpeagtigt bagefter. Helst operanumre, de kendte travere af Verdi, Rossini og Donizetti, hvor hun erstattede teksten med særprægede mundlyde som rum-da-rumme-numme, rum-da-rumme-rumme, hvorfor hun fik til- eller øgenavnet "Numdanum". Karen kom til Frankrig, hvor hun i en årrække under og efter 1. verdenskrig havde været ansat hos en svensk fotograf i Meulun, fotograf Ohlsson. ...

Så Karen hjembragte fra Frankrig et godt kendskab til det sprog, som Far værdsatte frem for noget, og en ting mere, som skulle vise sig skæbnesvanger: en dyb tilbøjelighed for rødvin. ...

Numdanum var intelligent, havde afgjort humor - men hun var sær. ...

Og Far havde sine bekymringer med Numdanum. Hvor skulle hun bo?

Sophus Juncker-Jensen fotografet i 1920'erne. Hans udstykning langs Mørdrupvej og hans bopæl samme sted i gennem en årrække, havde i øvrigt ført til, at den sti han fik anlagt, og som han dagligt anvendte til sine gåture, fik navnet Junkerstien - et navn, der endnu anvendes om gangstien parallelt med Mørdrupvej mellem Kirsebærvej og det nye byggeri på teknisk forvaltnings grund.

Far fik hende ind i en lille lejlighed i Fotofernes Hus i Rymsgade. Hvad skulle hun bestille? Hun var jo nok

normal, som andre mennesker at se til, sådan da. Men hun var sær, og så viste der sig hos hende i en stigende grad denne kærlighed til rødvin, aldrig til de stærke varer, nej, "et godt glas rødvin", som hun sagde, gjaldt det. Far var som betaget af hendes kyndighed i det franske sprog og af hendes apparition som "en dame", mente at hun da måtte kunne drive en lille salon for manicure i Ryesgade, hvor kunderne skulle serveres te af fine kopper, mens de var under behandling. Han fik da til den ende sat en annonce i bladene, der nok var lidt uheldigt formuleret, idet den indeholdt udtrykket "fransk manicure" og så telefonnummeret. Da vi næste gang så Karen, var hun rystet: der var mange, der havde reflekteret på annoncen. Men kun mænd, Og det de havde sagt..."

"Kino-musiker"

Så tænkte Far, at Karen, der var så musikalsk, måtte være den helt rigtige til at levere musikken til film i hans biograf i Espergærde - det var jo i stumfilmens dage. Det gik. Men kun nogen tid. Far havde sagt, at Karen - for at give en vis festlig atmosfære - skulle give en "touche", mens teatret fyldtes. Teatret fyldtes aldrig, men Karens fingre løb alligevel op og ned over tangenterne, så godt det nu lod sig gøre, og frembragte derved en spøgelsesagtig

buldren, der med velvilje kunne opfattes som en festlig optakt. Karen havde nok et vist repertoire, men det var ikke stort. De film, der kunne trække det lokale publikum fra Espergærde og Mørdrup, var spændingsfilm med en indlagt sødladen kærlighedshistorie. Under nervepirrende forfølgelses-scener leverede "Numdanum" en - ikke fejlfri - gengivelse af "Chinaman" fra operetten "Geisha", et motiv der også kom til anvendelse ved passager af

Efter faderen, Valdemar Hansens død i 1940 overtog Karen Hansen driften af i biografen. Det blev til 30 år som biografleder.

humoristisk karakter. Meget sørgelige scener underlagdes med Massenets "Elegi", og endnu sørgeligere scener samt blide kærlighedsbilleder ledsagedes af Tjakovskijs "Chanson Triste". Ind imellem var der rigelig anvendelse af tremulanter og klatteradask-akkorder. Men det altid fåtallige publikum oplevede også pauser, hvor der ingen musik var, men hvor der ofte hørtes en klingende lyd som af glas, eller endda den karakteristiske lyd af en flaske, der bliver trukket op. Det var ikke altid at disse lyde faldt sammen med selskabelige scener på lærredet, og det skulle være et sært sammentræf, om det forræderiske PLOP! netop indtraf synkront med affyringen af skurkens dræbende skud.

Pianisten var under forestillingen helt adskilt fra sit publikum ved en høj træskillevæg, og biografgængerne fik aldrig pianisten at se, idet Karen - for at nå det sidste tog - måtte forlade sin orkestergrav før filmen var slut - efter 4. akt - film var dengang oftest i 5 akter. Og det var uden hensyn til, hvor påkrævet endnu nogle tremulanter eller klatteradask-akkorder måtte have været under slutningsscenerne.

Dårlige tider

I årene efter 1924 var det ikke ligefrem fremgangstider for Juncker-Jensen. Øget konkurrence fra andre portrætfotografer som Elfelt og Kehlet, gjorde

indhug i kundekredsen. Og hans biograf i Espergærde bidrog ikke synderligt til økonomien. I Sophus Juncker-Jensens dagbog ses således enkelte bemærkninger om, hvorledes det stod til. Den 18. april 1940 ringede således frk. Karen Hansen og meddelte, at faderen, Valdemar Hansen var død. Hun

ESPERGÆRDE BIO

Telefonbestilling 23 20 66 fra kl. 16—19.

Fredag, lørdag, søndag kl. 20:
PIGEN FRA EGBORG
en hyggelig og festlig herregårdsfilm i farver.

Dirch Passer, Ove Sprogø, Morten Grunwald, Sisse Reingaard.

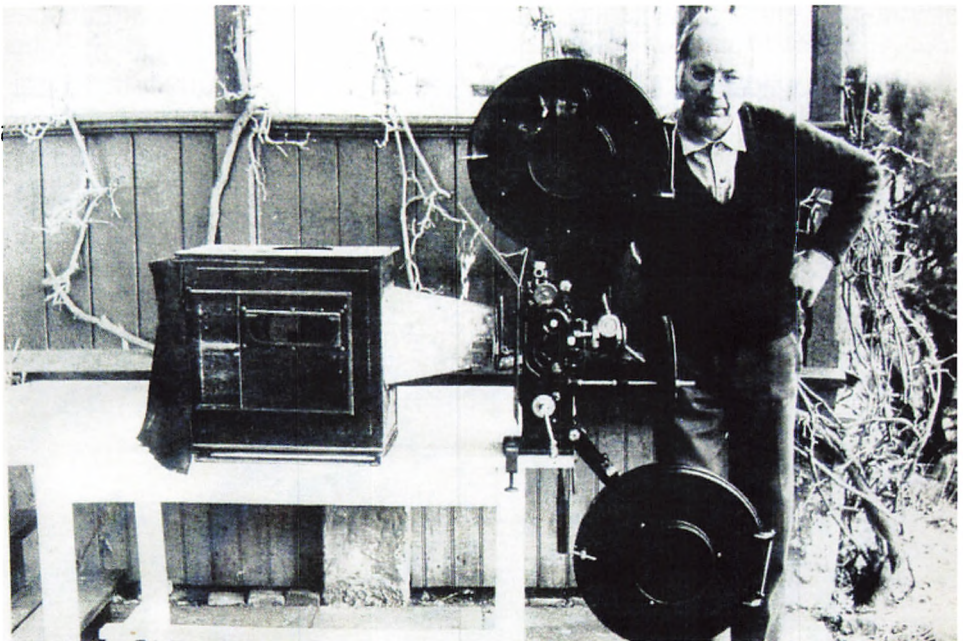
Mandag og tirsdag kl. 20:
Bo Widerberg's

OPRØRET I ADALEN
Peter Schildt, Kerstin Tide-
lius.

Grand Prix Cannes.
Gribende, hjertevarm og menneskelig.

Farvefilm i cinemascop.
Forbudt for børn.

Announce for nogle af de sidste forestillinger, der blev vist i Espergærde Bio. Den øverste var et klassisk dansk lystspil, medens den nederste var en ganske anerkendt svensk film, der skildrede de dårlige forhold i Sverige i 1931.

Elektriker Poul Hansen var igennem flere år tilknyttet Espergærde Bio, hvor han hjalp med diverse tekniske ting, bl.a. et nyt forstærkersystem i 1952. Her er Poul Hansen fotograferet i 1982, da den gamle "Krupp-Ernemann"-fremviser skulle på udstilling i Helsingør.

spurgte ved samme lejlighed, om hun kunne fortsætte driften, og det gav Juncker-Jensen lov til - indtil videre.

Den 8. juni 1940 står skrevet: *"Ualmindeligt Sommervær. Min Biograf kan ikke taale det, saa kommer der ingen..."*

Den 13. juni 1940: *"Ringede til Biografen, men de er stadig handikappet af det fine Vær".*

Den 27. juni var Juncker-Jensen på besøg i Espergærde: *Vejret var stadig smukt, men der var dog "pænt besøg*

i biografen".

Nye fremvisere

Men biografen overlevede, og Karen Hansen fortsatte med at drive biografen. Faktisk købte hun biografen i 1942 - efter at Juncker-Jensen var død. Og nogen fornyelse skete der da også. I 1959 var cinemascope-filmene slået igennem - og det betød, at nye fremvisere måtte anskaffes. I praksis overtog man to fremvisere fra Herlev Bio. Den ene af de to gamle fremvisere fra 1924

blev dog bevaret, idet elektriker Poul Hansen fra Stokholmsvej sikrede sig maskinen, der sidenhen er overdraget til Helsingør Kommunes Museer.

En æra slutter

Biografen eksisterede således helt frem til 1970, da det sluttede. Karen

Hansen var nu blevet 69 år gammel, og der var ikke grundlag for at sælge stedet til fortsat biografdrift. Biografen var gammeldags og nedslidt - og der skulle investeres en del penge for at få den op til tidens standard, bl.a. var publikums siddekomfort ikke optimal.

I 1971 ombyggedes den gamle biograf til brug for frikirken "Missionsforbundets Kirke". Billedet viser situationen, da arbejdet netop var gået i gang. Kirken flyttede i 2004 til Humlebæk, og en ny renovering blev igangsat, hvorved ejendommen blev indrettet primært til forretningsformål.

Kilder til denne artikel:

Jens Juncker-Jensen: "Min furieuse fader" (1985).

Henrik Arendsdorf Bengtsen: "Da filmen var stum", i "Folk og Minder fra Nordsjælland" (1983).

Helsingør Dagblad, 7. april 1982

Helsingør Kommunes ejendomsarkiv

Fotos i Kjeld Damgaards arkiv.

Horserødlejren som krigsfangelejr

Perioden fra 1916 til 1920 var en periode med store begivenheder i Horserød og omegn. Her fortælles om tilblivelsen af Horserødlejren og om de første år af lejrens liv. Dernæst følger en række afsnit, der i korte træk fortæller om lejrens fortsatte historie frem til nutiden.

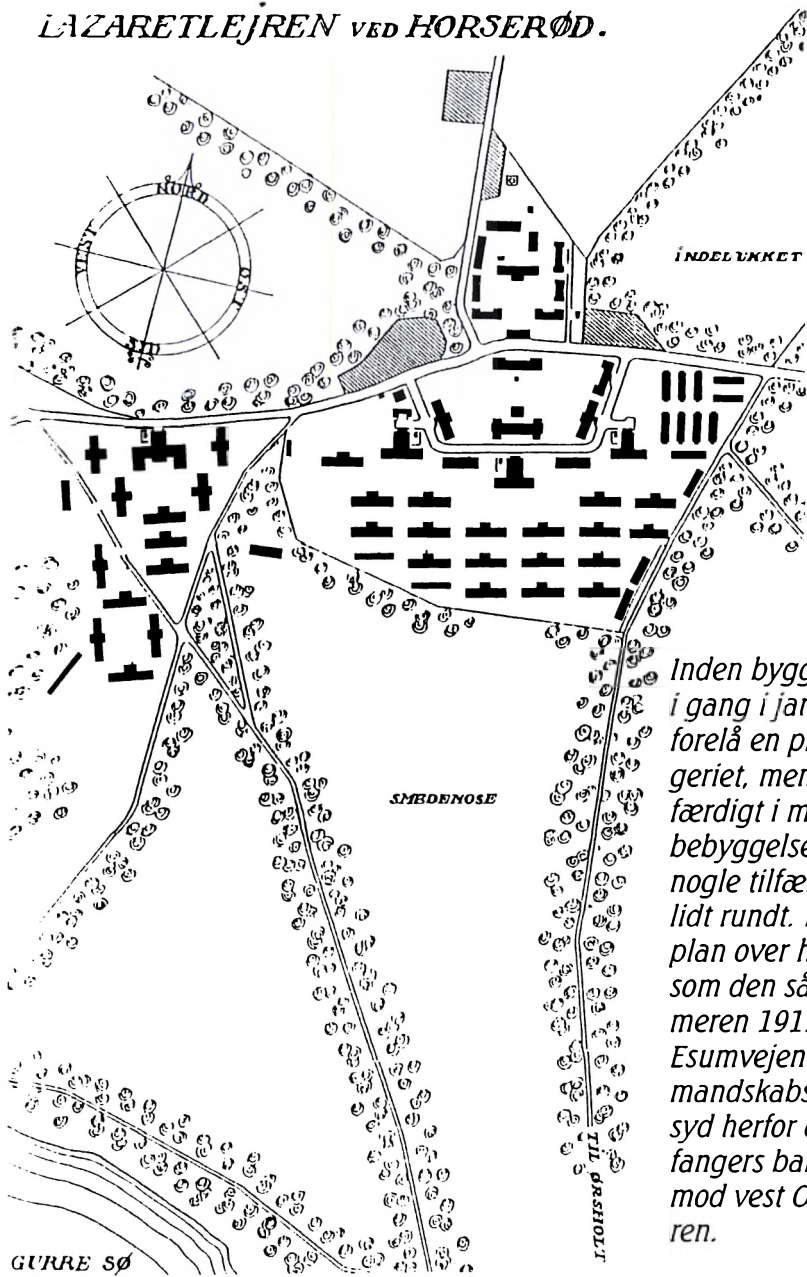
af Kjeld Damgaard

Danmarks neutralitet under 1. verdenskrig fik en del danskere til at tænke, at vi måtte da kunne hjælpe de stakkels krigsfanger, som var blevet interneret på begge sider i krigen. Og det var da også en dansk læge, Thorvald Thorson, som i maj 1916 foreslog, at Danmark skulle tage imod 10.000 krigsfanger - baseret på frivillige bidrag og privat indkvartering. Thorsons baggrund var bl.a., at han havde været overlæge for den serbiske hær i årene 1912-13 og læge ved belgisk Røde Kors i årene 1914-15. Han kendte derfor vilkårene for krigsfangerne og mente, at Danmark kunne styrke sin neutralitet ved at tilbyde en sådan humanitær indsats.

Lægen Thorvald Thorson foreslog i maj 1916 at oprette en dansk krigsfangelejr. Hans forslag blev virkelighed året efter, men han fik ikke selv nogen forbindelse med Horserød- eller Haldlejren. Han var for kontroversiel.

LAZARETLEJREN VED HORSERØD.

Inden byggeriet gik i gang i januar 1917 forelå en plan for byggeriet, men da det stod færdigt i maj 1917, var bebyggelsens huse i nogle tilfælde flyttet lidt rundt. Her ses en plan over hele lejren, som den så ud i sommeren 1917. Nord for Esumvejen det danske mandskabs område - syd herfor de menige fangers barakker og mod vest Officerslejreren.

Lejrene planlægges

Den danske udenrigsminister Erik Sca-venius mente dog, at 1.200 personer fra hver side af de kæmpende parter (russere hhv. tyskere) måtte være nok, men at staten skulle tage sig af dem. Og sådan blev det. Det blev også besluttet, at der kun skulle tages invalide eller folk med sygdomme, der kunne helbredes, og at alle skulle sendes hjem til deres hjemlande ved krigens afslutning. De to lejre til hhv. tyskerne og russerne skulle placeres så langt væk fra hinanden som muligt - og først var det hensigten at anvende militære anlæg til formålet. Men da der derved opstod problemer for Sikringsstyrken, som jo var indkaldt under 1. verdenskrig, så valgte man at finde nye steder til de to lejre.

I slutningen af august og begyndelsen af september 1916 havde ingeniørerne foretaget opmålinger i Horserød Hegn, og den 7. september kunne Helsingør Avis afsløre, at det nu var blevet besluttet at anlægge den ene lejr her og den anden ved Hald i Jylland.

Efter de daværende planer, skulle barakkerne importeres fra Østrig, men at man allerede da var i færd med at bygge den første barak til husly og administration for den videre planlægning.

Ved Horserød afgav statsskovvæsenet således tjenestejorden tilhørende

skovfogedstedet "Horserødhus", som lå så tilpas tæt ved Helsingør Havn, at man regnede med at kunne sejle krigsfangerne hertil fra Tyskland.

Krigsfangekomité nedsættes

Opgaven var imidlertid ikke helt nem. Dels gav det store problemer at få forhandlet med begge de krigsførende parter, idet der jo reelt var tale om krigsfangeudveksling. Derfor krævede det en betydelig diplomatisk indsats. Og på russisk side gik sagen kun igennem, da zcar Nikolaj mente at kunne stå fuldt inde for sin moders fødeland. Men sagen trak ud, og først få dage før julen 1916 blev det endeligt klart, at man skulle modtage krigsfanger fra krigens to parter. Til formand for en nystartet krigsfangekomité valgtes den netop afgåede admiral Georg Zachariae. Desuden

Admiral Georg Zachariae, som blev formand for krigsfangekomitéen.

Opførelsen af lejren blev gennemført på 4 måneder - man startede 4. januar og indviede lejren 1. maj. Men sandt at sige var man ikke helt klar den 1. maj. Der manglede endnu mange detaljer. (Foto fra vinteren 1917)

deltog en dansk læge, Thorvald Madsen, og fhv. borgmester Ludvig Dithmer. Derimod turde regeringen ikke tage initiativtageren Thorvald Thorsen ind i komitéen. Man var bange for hans store aktivitet for sagen og overfor offentligheden.

Arbejdet i Horserød igang

Men Zachariae viste sig handlekraftig, og allerede den 4. januar 1917 kan Helsingør Avis berette om heftig aktivitet i området:

"I lange Rækker kører Vogn efter Vogn det svingende Læs Tømmer og Brædder, Cement og Kloakrør fra Helsingør til Skovfogedlodden i Horserød, hvor Fangelejren skal opføres og staa færdig i Maj Maaned dette Aar.

Arbejdet udføres under Overledelse af Ingeniørkaptajn A. Hoff, der har lejet et Værelse hos Sogneraadshandemand, Smedemester Larsen, hvor han kan opholde sig, naar hans Nærværelse kræves paa Byggepladsen.

Arbejdet ved Lejrens Opførelse er

iøvrigt overtaget af Tømrmester Jul. Nielsen, København, som venter at skulle beskæftige 2-300 Tømrrersvende foruden et halvt Hundrede Arbejds mænd til Betonstøbning etc. For Øjeblikket er der godt et Hundrede Mand i Arbejde, og Fortjenesten er god. Det siges, at hver Tømrrersvend er garanteret en Løn af 1 Kr 50 Øre pr. Time. Det er allerede nu meget vanskeligt at indkvartere den store Arbejdsstyrke paa den ret svagt bebyggede Egn, og det Arbejde, man nu er gaaet i Gang med, bestaar i at opføre Sovebaracker og Marketenderi for Arbejderne. Saasnart disse Baracker er færdige, vil der blive søgt yderligere Arbejds kraft, ligesom man til den Tid venter at faa Tømmer og Brædder direkte fra Sverige."

Ikke med glæde

Avisen fortæller videre om lejrens kommende indretning, og slutter så af med disse bekymringer:

"Det er ret naturligt, at det Spørgsmaal paatvinger sig, hvorvidt der nu ogsaa vil komme syge Fanger hertil, naar Lejren en Gang staar færdig, og hvad en Lejr til 1000 Fanger i og for sig betyder i Forhold til Verdenskrigens Millioner af Fanger. Det er i og for sig ikke mærkeligt, at det ikke er med særlig Glæde, at Omegnens Beboere vil se en saadan Invasion i Møde af stakkels Mennesker, der er

befængte med alle mulige Sygdomme. Og naar Lejren en Gang er tømt for de udenlandske Beboere, hvad saa? Ja, saa kan den maaske benyttes til et Tuberkulosesanatorium, siger Rygtet."

En uges tid senere skrev samme avis:

"Hvor alle Pengene til Lejrens Opførelse skal komme fra, ved ingen. Foreløbig lægger Statskassen ud og saa haaber man paa, at Frivilligheden vil yde et stort Bidrag. Hvad vi nu ikke tror, naar det erfares, at Staten staar bagved. Men hvad koster saa ikke den daglige Drift? Helt godt tiltættet synes det hele Arrangement endnu langt fra at være. Det er nu oplyst, at det er tuberkuløse Fanger, der skulle til Lejrene her, antagelig for at dø i fredelige Omgivelser. Vi forstaar ikke, at man saadan uden videre kan disponere over en hel Egn og inficere samme uden først at spørge Beboerne om deres Mening herom. Vi finder det aldeles uforsvarligt."

Stemningen vender

Avisens bekymringer ser dog ikke ud til at have haft dybe rødder. Der ses ikke senere lignende bekymringer, ligesom der ikke ses læserbreve eller lignende mod projektet. Og i en artikel den 17. april er tonen da også en anden. Skribenten synes nu lettere imponeret over, at man virkelig

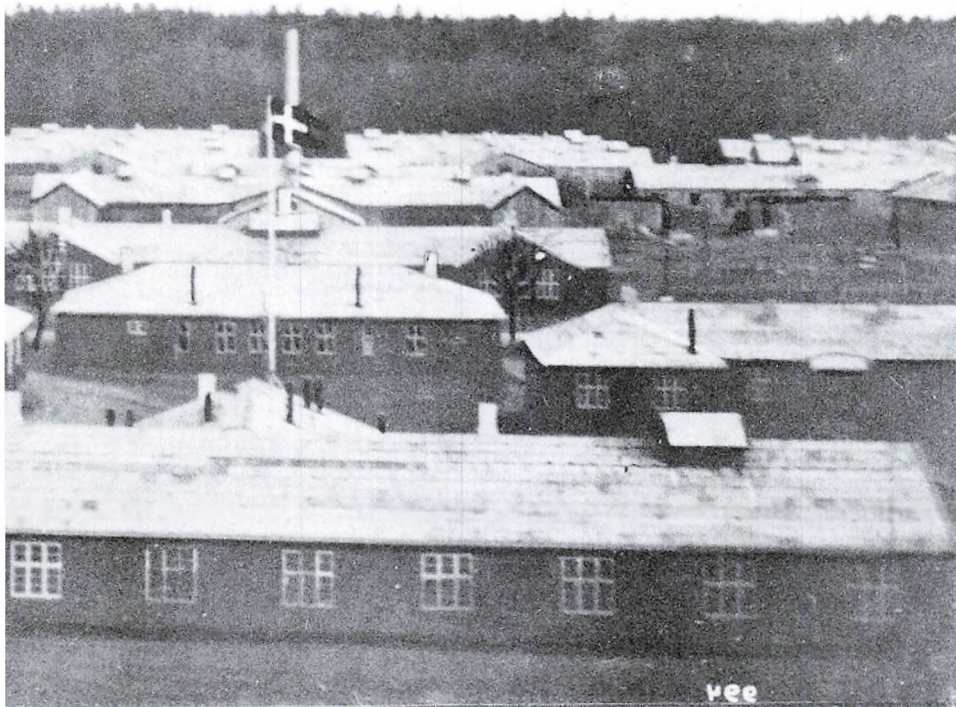
Den 1. maj kunne "Lazaretlejren i Horserød" indvies. Det var et imponerende bysamfund, der kunne rumme i alt 1500 krigsfanger og et stort dansk vagt-, sygepleje- og administrationsmandskab. Her set fra lejrens vandtårn.

er nået så langt som tilfældet er. Men lidt malurt kommer der dog i bægeret: "I Gaar rykkede 5 Kokke og en Mesterkok ind i Lejren og tog et af de mægtige Køkkener i Besiddelse. Hvor man skal faa Føden fra til Lejrens 1500 Sjæle, er en Gaade for mange, navnlig i en Tid, hvor der er Mangel

paa Brødkorn, paa Sukker, Petroleum, Kaffe etc., og hvor Fisk og Kød kun kan vejes op med Guld."

Efter en detaljeret beskrivelse af de "store, lyse og luftige Sygeværelser" sluttet artiklen af med følgende opfordring:

"Vi anbefaler at aflægge et Besøg

ved Lejren - ind i den er Adgang strengt forbudt, hvis man da ikke indbydes til Besøg - det er af ikke ringe Interesse."

"Blandt venligtsindede Mennesker"

Og et par dage før lejrens åbning er tonen helt vendt. Avisen skriver den 28. april, hvor vinteren endnu ikke helt havde sluppet taget:

"Under normale Forhold vilde Hor-

serød Hegn mu have staaet med et fint Anemonetæppe og med unge lysegroene Blade paa fine gamle Bøge. Det havde været en smuk Velkomsthilsen til de saarede og syge, der har døjet saa meget ondt, og det vilde være kønt, hvis de straks ved deres Ankomst til Danmark mærkede, at Solen skinnede mildt og venligt imod dem. Det er nu ikke saaledes, at Bøgen staar grøn, men et venligt Nik, en Viften og Vinken med Haanden,

Glimt fra havnen i Helsingør den 1. maj 1917. Man ser en hestevogn, der transporterer en gruppe russiske krigsfanger til Horserød. De er netop ankommet med skibet (til højre i billedet) fra Østpreussen.

det har vi, og det vil sikkert glæde de fremmede og give dem Haab og Mod paa, at de gaar en god Tid i Møde, nu da de er kommen blandt venligtsindede Mennesker.

Lad os være enige om at vise de syge Soldater et mildt Ansigt og lad os ved Havnen - naar de ankommer - hejse vort gamle korsmærkede Flag som en Velkomsthilsen."

De første russere ankommer

Og så oprandt den 1. maj - og lidt før kl 10 stævnede det tyske lazaretskib "Imperator" ind i Helsingør Havn. Helsingør Avis fortæller, hvordan hele havneområdet var smykket med flag, både på skibene og de omkringliggende huse. Vejret var tilmed strålende, og de fremmødte delegationer blev modtaget med smil fra de 150 russiske krigsfanger, der var de første

Repræsentanter fra både det officielle Danmark, militæret, Røde Kors og det "bedre borgerskab" var mødt op på Helsingør Havn for at hilse russerne velkomne.

der skulle føres til Horserødlejren.

Selvom havnemolen var afspærret var der alligevel mødt rigtig mange mennesker ved skibets ankomst, og efter at et par medlemmer af den russiske legation i Danmark havde budt velkommen, så stillede den russiske militærattaché, oberst Potosky sig op ved landgangen. Helsingør Avis fortæller videre:

"Langs Siderne stod Damer af det

københavnske Røde Kors med Fru Ingeniør Rump i Spidsen. Efter Opraab kom de russiske Officerer frem en for en, gjorde stram Honnør for de tyske Officerer og gik synlig lettede over Landgangen, hvor de elskværdige Damer smykkede dem med Pinselillier og andre af Foraarets Blomster. Og da de satte Foden paa dansk Grund, trykkede Oberst Potosky, en ualmindelig sympatisk Officer med prægtige varmhjærtede Øjne, dem i Haanden og bød dem velkommen. Det var et gribende Øjeblik baade for Russerne og for alle de mange Tilskuere.

Ved Oberstens Side stod den russiske Røde-Kors Søster, den med mange Ordenstegn smykkede Baronesse Vera Maslennikova, der øjensynlig kendte flere af Fangerne. Ved Landgangen blev alle Fangerne forsynede med et broget Lommetørklæde, der indeholdt Tobak og en Æske Bogdanoff-Cigaretter, og ret længe varede det ikke, før hver Mand dampede paa sin Cigaret. Ved Landgangen og overalt paa Pladsen ved Bilerne og Ventestederne var fru Direktør Tvede, Forstanderinden for Røde-Kors i Helsingør, i Aktivitet med at uddele Blomster og Cigaretter, ligesom vi saa mange Private, Damer saavel som Herrer, dele ud med rund Haand.

Saasnart de 24 Officerer var fra Borde, tog man fat paa det menige Mandskab, og hver Gang en af Auto-

Vagtmandskabet i Horserød var danske soldater, som bevogtede indgangene til lejren. De tillod ikke danskere at komme ind, og kun de russiske officerer fik lov at komme udenfor lejren. En cyklende vagt ses her på Esumvejen i sommeren 1917.

mobilerne var fyldte, kørte den afsted til Horserød, overalt hilst med Ærbødighed og Sympati af de mange Mennesker, som stod opstillede fra Kronborgbroen og langs hele Cirkelvejen og Kongensgade. Og Venligheden fra den helsingørske Befolknings Side smittede, saa at man kun saa glade og fornøjede Ansigter blandt Fangerne. Hvoraf mange manglede en Arm eller et Ben, men mange tilsyneladende ogsaa var slupne ret

helskindet fra Hexedansen.

Blandt Transporten i Dag var der ingen, som skulde transporteres paa Baare, men alle saa de mere eller mindre medtagne ud, underernærede for at bruge et mildt Udtryk. De var iførte lappede og gamle Militærkapper, der dækkede over Fangedragten, men Tøjet var tilsyneladende helt og rent, ligesom de ogsaa alle havde Fodtøj paa Benene, selvom dette selvfølgelig ikke var af første Sort."

I sommeren 1917 fik de russiske krigsfanger dagene til at gå med at gå ture i det område, de havde adgang til. Her ses en gruppe, hvoraf flere må støtte sig til en stok.

Flere bæreliggende krigsfanger

De næste krigsfanger ankom den 6. maj. Holdet var på 91, hvoraf en del var fra østrigske fangelejre. Over 50 af disse var stærkt angrebne af tuberkulose, og 12 af disse lå på båre. Den samme modtagelseskomité var til stede, men det sprang i øjnene at fangernes tilstand var langt dårligere end fra det første skib.

Den 12. maj ankom "Imperator" for tredje gang. Fangernes tilstand var

denne gang endnu ringere, navnlig de fanger der ankom fra Østrig. Fangerne fra Østrig ankom i brune koffer og træskostøvler, medens fangerne fra Tyskland var iført sorte kavajer og havde læderfodtøj. Helsingør Avis beskriver flere af dem som rene skeletter, flere var på krykker og adskillige lå på bårer. I alt 160 fortrinsvis menige soldater blev denne dag bragt til Horserødlejren. Efter den sædvanlige modtagelse ved landgangen gik

En stor gruppe menige russiske fanger foran en af de mange barakker i "Lazaretlejren i Horserød" i 1917.

turen til Horserød i landauere, idet benzinmangel gjorde automobilkørsel vanskelig.

Til dagbladet Politiken udtalte søster Maslennikova sig om forholdene i Horserødlejren tre uger efter ibrugtagningen:

"Alt er glimrende, alt gennemtænkt og saa velindrettet, at vi ingen Steder kan finde det bedre. De kan ogsaa være sikker paa, at mine stakkels syge Landsmænd er lykkelige deroppe. Ja, de er meget mere end fulde af Lykke. Deres Tilstand er i Virkeligheden ubeskrivelig. Sig til alle Deres

Landsmænd, sig til hele Danmark, at Rusland er lykkelig og taknemmelig for, hvad der gøres for vore syge Mænd."

God fremgang for fangerne

Tre uger efter indvielsen, kunne Helsingør Avis berette, at livet nu gik sin regelmæssige gang i lejren:

"Den gode Pleje Patienterne faar, begynder allerede at gøre sin Virkning paa mange af dem, og deres Taknemmelighed for den Omhu, der vises dem, giver sig ofte rørende Udtryk. For Tiden er Lægerne særlig op-

De russiske officerer havde lov til at gå ned til Gurre Sø for at fiske. Her ses fiskepladsen med Storø i baggrunden.

tagne af at rette de krogede Lemmer, som for mange af de Syge har været et af Fangeskabets Resultater, og paa det først ankomne Hold viser der sig allerede gode Virkninger af Behandlingen.

Det har trukket noget ud med Ankomsten af Sygeplejersker af Fangerne egen Nationalitet, saa at man har maattet forøge Antallet af danske Sygeplejersker. Nu sendes der imidlertid saavel fra Rusland som fra Østerrig Søstre af Røde Kors til Lejrene.

Sundhedstilstanden i Lejrene er god, og der har ikke vist sig smitsomme

Sygdomme. For de Krigsfanger, der er i stand til at arbejde, har man sørget for passende Beskæftigelse; nogle anvendes til Have- og Markarbejde, og for Fag-arbejderne er der indrettet Skomager- og Skræderværksteder, hvor Fodtøj og Beklædning reparerer; der er ligeledes indrettet et Snedkerværksted, og andre Arbejdsgrene vil følge efter. Det er øjensynligt til stor Glæde for Krigsfangerne, at de saaledes en Gang igen kan faa Lejlighed til at give sig af med deres gamle Sysler; Krigshaandværket har sikkert de fleste faaet nok af."

Esrumvejen udfør den del af Horserødlejren, som bl.a. rummede det danske vagtmandskab. Længst til højre skimtes "Horserødhus", som var den skovfogedbolig, hvorfra jorderne blev stillet til rådighed for byggeriet af den store lejr i Horserød.

Men selvom dagene blev forsøgt varieret, blev det et langt og kedeligt ophold for mange. Over et år blev krigsfangerne i lejren.

En del - i alt 58 - overlevede ikke opholdet. Disse blev begravet på kirkegården i Hornbæk, som var statsejet. Horserødlejren ligger egentlig i Tikøb Sogn, men den var privatejet og derfor valgtes Hornbæk. Her findes stadig et mindesmærke for de, som aldrig nåede hjem til Rusland.

Hjemsendelsen

I foråret 1918 stod det mere og mere klart, at "de røde" havde vundet borgerkrigen i Rusland. Og da en særfred blev indgået mellem den nye russiske regering og Tyskland og Østrig-Ungarn den 3. marts 1918, stod det klart, at krigsfangerne snarest måtte sendes hjem. Men mange af især officererne var åbenlyst skræmte for at blive sendt hjem til et bolchevistisk Rusland, som med stor sandsynlighed ville betragte dem som over-

Midt i maj forlod det første hold russere Horserødlejren. Det skete til fods til Helsingør, hvorfra de blev fragtet til Libau i Letland med skib. Forinden havde både menige og officerer i annoncer i danske aviser takket den danske befolkning for den gode behandling, som russerne havde fået under opholdet.

klasse og derfor ikke kunne forvente at give dem nogen god modtagelse.

Men i maj 1918 blev de sidste soldater sendt hjem med skib til Rusland, undtagen omkring 30 officerer, der af humanitære årsager fik lov at blive i Danmark. Se i øvrigt speciel artikel om dette emne.

Nye russiske krigsfanger

I det følgende år blev Horserødlejren dog fortsat benyttet til russere. Men nu var det russiske flygtninge fra

Tyskland, der var sivet ind over grænsen efter at være flygtet fra krigsfangearbejde i Tyskland. Disse flygtede krigsfanger, der hovedsageligt havde opholdt sig i Sønderjylland og på Fyn, var indtil 1917 blevet hjemsendt til Rusland, hvad de også gerne ville, men under den russiske revolution, blev de tilbageholdt og fra maj 1918 sendt til Horserød. Her opholdt der sig således russere frem til 1920 - og disse indgik da også i forhandlingerne med Sovjetunionen om at få inter-

Øverst en mindre gruppe rumænske krigsfanger. Nederst et udsnit af den meget store gruppe franske krigsfanger, der opholdt sig i Horserød 1918-19.

nerede danskere i Rusland udvekslet.

De franske krigsfanger

Men den helt store gruppe af nye beboere var franske krigsfanger fra Tyskland, der blev sendt hjem via Danmark. Her blev Horserødlejren atter brugt til indkvartering. Den 7. december 1918 modtoges den første gruppe franske menige. Officererne blev derimod indkvarteret på Hotel Marienlyst i Helsingør. Opholdet var imidlertid ganske kort - men der blev hele tiden fyldt op med nye hold, der til sidst også omfattede amerikanske, belgiske, serbiske og italienske soldater. I alt modtog lejren omkring 2.000 krigsfanger i tidsrummet frem til 21. januar 1919.

Flensborgbørnene i Horserød

Kort efter at de sidste russere, franskmænd m.fl. havde forladt Horserød, så ankom et hold på 60 Flensborgbørn.

Baggrunden var, at chefen for afstemningskomitéen i Slesvig, den engelske diplomat John Brudenell-Bruce var gift med den danskfødte Sigrid f. Ammentorp. Fru Brudenell-Bruce havde under sit ophold i Flensborg set de mange tuberkuloseramte børn og forsøgte først at hjælpe dem lokalt. Men da en indsamling gjorde det muligt at sende dem til Danmark, blev et hjørne af Horserødlejren lejet

til formålet. Samtidig tog man også 60 børn fra Berlin til Horserød.

2/3 af lejren sælges

Men det blev et kort kapitel i Horserødlejrens historie. Krigsministeriet mente ikke at have noget specielt at anvende lejren til efter verdenskrigens ophør og overdrog den til Justitsministeriet. Her forsøgte man at få lejren brugt til humanitære formål, men hverken Røde Kors, sygekasser eller andre organisationer var interesserede. Og ingen turde binde an med det store anlæg. I 1923 besluttedes det så, at lejren skulle bortsælges.

Imidlertid bød generalkonsul Jens Olsen på vegne af den nyoprettede Horserød-komité på hele den vestlige del af lejren, den såkaldte officerslejr. Olsen var også interesseret i den nordlige lejr, som havde rummet det danske vagtpersonale. Derimod mente han ikke at kunne anvende de noget ringere og mere primitive barakker mod øst, som havde rummet de menige russere.

En auktion kom derfor kun til at omfatte den østlige del af lejren. Her bortsolgtes i alt 50 barakker, medens 25 fik lov at blive stående. Køberne var en bred skare af folk - tømrermestre, gårdejere, entreprenører og vognmænd. Barakkerne blev nedrevet i løbet af 1924.

De Samvirkende Menigheders Børnehave i Horserød i sommeren 1926.

Søndagsskolernes Sommerlejr omkring 1930. Børnene på vej til Horserød, dels i hestevogn, dels på gåben.

Jens Olsens Feriekolonier

Jens Olsen var generalkonsul for Uruguay og havde hele sit liv handlet med uld. Det havde givet ham en stor indtægt, og i 1925 havde han kunnet købe den store proprietærgård Lyngbæksgaard syd for Nivaa. Han ofrede store summer på social velgørelse og skænkede bl.a. i 1946 sin store gård til en fond til fordel for børneforsorgen.

Med Jens Olsens initiativ i Horserød blev det muligt at oprette feriekolonier i de tilbageblevne barakker. Det var primært gennem københavnske velgørende institutioner, at kolonierne blev gennemført. Mest aktive var kommunalt ansatte, ofte lærere, søndagsskolefolk, asylledere, børnelæger og sygeplejersker. De henvendte sig til Horserød-komiteén og fik så tildelt den fornødne plads i sommermånederne, som var de mest attraktive.

Personalet var som oftest frivillige og børnenes ophold var på mellem 2 og 6 uger. Betalingen var ofte helt nede på 1 kr pr barn daglig. Knebdet for forældrene at betale, hjalp komiteén. Børnene blev for øvrigt altid vejret ved ankomsten og ved afrejsen. Successen målt i hvor meget barnet havde taget på i vægt!

Den sidste børnekoloni fandt sted i sommeren 1941 hvor børnelægen Aage Bojesen havde en børnekoloni her. Bojesen var også manden bag

General-konsul Jens Olsen drev en givtig handel med uld. Det finansierede opkøbet af Horserød-lejren.

Børnesantoriet i Boderne ved Aalsgaard.

Emigrantlejren

Men allerede i august 1940 blev 23 tyske flygtninge placeret i lejren. De var flygtet af politiske eller racemæssige grunde fra Tyskland. Senere kom yderligere 42 tyskere til. I sommeren 1941 blev 40 af disse imidlertid deporteret til Tyskland uden videre forklaring. Det er et mørkt og pinligt kapitel i Danmarkshistorien - idet mange af disse flygtninge må formodes at være blevet henrettet eller indsat i KZ-lejre af det nazistiske styre, som de jo netop var flygtet fra.

Kommunistlejren

Da Tyskland den 22. juni 1941 brød ikke-angrebspagten og angreb Sovjetunionen, betød det også et indgreb overfor danske kommunister. Dansk

Den tyske Specialstyrke, der skulle "erobre" Horserødlejren den 29. august 1943 overså den vestlige del af lejren og derfor blev det muligt for omkring 100 fanger at undslippe, idet de danske fangevogtere vendte ryggen til.

politi gennemførte temmelig helhjer-
tet en razzia efter danske kommuni-
ster. I alt 327 kommunister blev ar-
resteret - ikke mindst fordi en stor del
af befolkningen absolut ikke sympa-
tiserede med DKP.

107 af disse kommunister blev i
august 1941 anbragt i den vestlige
del af Horserødlejren - den såkaldte
Officerslejr. Denne internering skete
uden nogen form for retskendelse,
men blev i stedet lovfæstet af Folke-
tinget.

Det var heller ikke en glørværdig
periode i det danske demokratis hi-
storie, men ikke desto mindre var det
nogles opfattelse, at det var en for-
del for kommunisterne at sidde i en
dansk lejr frem for en tysk!

Bruddet den 29. august 1943

Antallet af internerede i Horserødlej-
ren var i august 1943 vokset til om-
kring 250. Den danske regering gik
som bekendt af den 29. august 1943,
og tyskerne havde nu taget omkring

Da de danske kommunistiske fanger havde siddet i Horserødlejren i omtrent et års tid, begyndte modstanden i den danske befolkning at vokse. Ved bruddet den 29. august 1943 besatte en tysk kommando Horserødlejren, men overså hele den vestlige del af lejren, hvorved ca 100 fremtrædende danske kommunister undveg, idet de danske fængselsbetjente bevidst undlod at sige eller gøre noget for at forhindre det. Imidlertid blev den tyske general von Hanneken så vred, at han straks tog til Horserød og på stedet afskedigede alle danske betjente. Disse blev straks gennet ud af lejren – og de ses her på Esrumvejen på vej væk i retning mod Tikøb.

100 nye fanger - prominente danskere, som tyskerne fængslede som en slags gidsler for at få deres vilje igennem overfor en mere og mere vrangvillig dansk befolkning.

Men tyskerne havde en plan med disse fanger samt med kommunister-

ne i Horserød. Om natten til den 29. august 1943 indsattes tyske specialtropper som skulle indtage Horserødlejren, men den tyske kommandant var ikke kendt med stedet og overså fuldstændig den østlige del af lejren. De omkring 100 internerede benyt-

tede sig af chancen og flygtede alle.

Tilbage i lejren var dog omkring 145 fanger, der nu kunne imødesee deportation til tyske KZ-lejre. Det skete dog først nogen tid senere, enkelte sammen med de omkring 450 jøder, der efter den 2. oktober blev deporteret til tyske lejre.

Den såkaldte intellektuelle lejr - d.v.s. de ca 100 gidsler, der talte adskillige kendte danskere, blev afviklet i løbet af november 1943. Men da var et nyt kapitel allerede indledt.

Tysk vagttårn i Horserødlejren, 1944.

Jødelejren

Den tyske aktion for at arrestere samtlige danske jøder fandt som bekendt sted den 2. oktober 1943. Da jøderne imidlertid i forvejen var advaret, undslap omkring 90% af alle danske jøder, men omkring 300 endte i Horserødlejren. En del blev senere løsladt, men en stor del endte i Theresienstadt, hvorfra de først kom ud med "De hvide Busser" i foråret 1945.

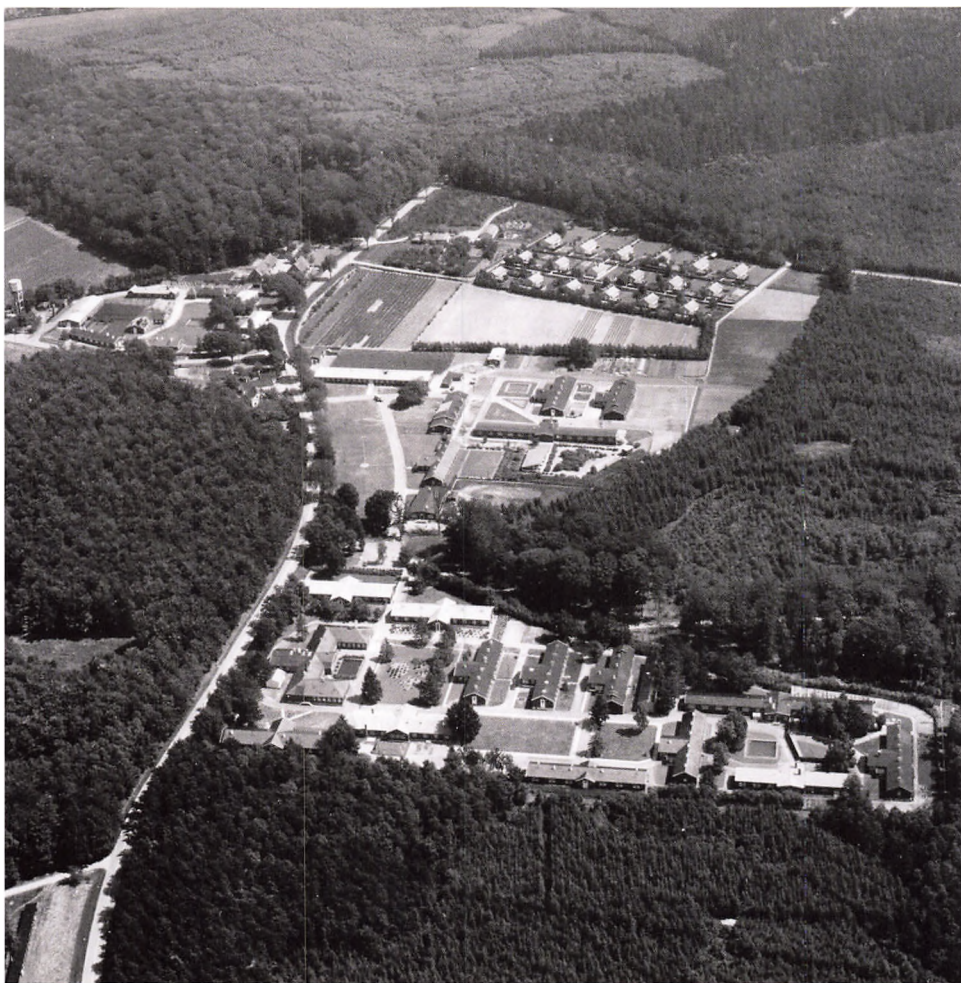
Lejren for modstandsfolk

Efter at jødelejren sluttede påbegyndte tyskerne at overføre modstandsfolk til lejren. I løbet af 1943-44 indsattes omkring 700 danske modstandsfolk

i Horserød. Herfra blev de fleste i august 1944 overflyttet til den nybyggede Frøslevlejr.

Perioden efter 1944

Efter overflytningen til Frøslev anvendte tyskerne Horserød som lazaret. Efter befrielsen blev lejren i august 1945 taget i brug til internering af danske landssvigere. Lejren indrettedes til statsfængsel og var i brug til dette formål frem til sommeren 1947. Den 22. oktober 1947 ibrugtog man Horserød som Danmarks første statsfængsel. I 1976 ændredes fængslet til et åbent fængsel, og som sådan eksisterer det endnu i dag.

Horsørøllejren fotograferet i 1952 fra vest. I forgrunden ses den oprindelige officerslejr, hvor en stor del af de oprindelige barakker endnu står. Nord for Esumvejen ses den oprindelige danske del af lejren - her er også de fleste af husene bevarede. Derimod er de meniges barakker (det store område) kun meget lidt bevaret. De fleste barakker blev fjernet eller revet ned i 1923. I stedet blev der i årene efter besættelsen bygget en del tjenestehuse østligst på arealet. Her boede fængselspersonalet - men indenfor det sidste 10 års tid, er flere af disse huse også nedrevet.

Træk af Horserødlejrens første år

Jens Carl August Larsen (1863-1942) var oprindelig smedemester i Horserød. Hans smedje lå, hvor nu Horserødmuseet har til huse. Han blev derfor oftest blot kaldt "Smeden fra Horserød". J.C.A. Larsen var sognerådsformand i Tikøb kommune 1911-1917 og som genbo til den nye Horserødlejr, kunne han følge byggeriet på nærmeste hold. Her er hans beretning om de hektiske dage i vinteren og foråret 1917.

Af J. C. A. Larsen

Efter nogle forberedende arbejder med pladsrydning i skoven ankom de første håndværkere den 3. januar 1917 og påbegyndte arbejdet, der for bygningernes vedkommende var overdraget tømrerfirmaet Julius Nielsen, København og for kloak- og afløbsarbejder, ingeniørfirmaet Schiøtz & Rasmussen, og i løbet af 4 måneder stod lejren med sine ca 75 bygninger færdig – et helt amerikansk eventyr. 200-300 håndværkere (tømrere, malere, elektrikere, telefonarbejdere) var beskæftiget foruden mange arbejdere ved kloak- og vandledninger.

Desuden var flere vognmænd og mange af omegnens beboere beskæftiget med transport af ma-

aterialer. I hovedlejren var 4 store mandskabskøkkener, administrationsbygning, operationsstue og apotek, to sygeplejebarraker samt flere liggehaller, en stor badeanstalt og et vaskeri, en særlig karantænestation, hvor fangerne kom til aflusning, samt til ophold for patienter med smitsom sygdom.

Officerslejren, som dannede en afdeling for sig selv, var anlagt langs vejen fra hovedvejen mod Gurre Sø og bestod af et kasino og 12 barraker samt en stor liggehal og en kirkepavillon. De 12 barraker var dels indrettet med enkeltværelser og dels med to sovesale. Kasinoet var lejrens smukkeste og mest kostbare bygning. Her var et meget stort køkken med lagerrum, spisekammer med 2 store

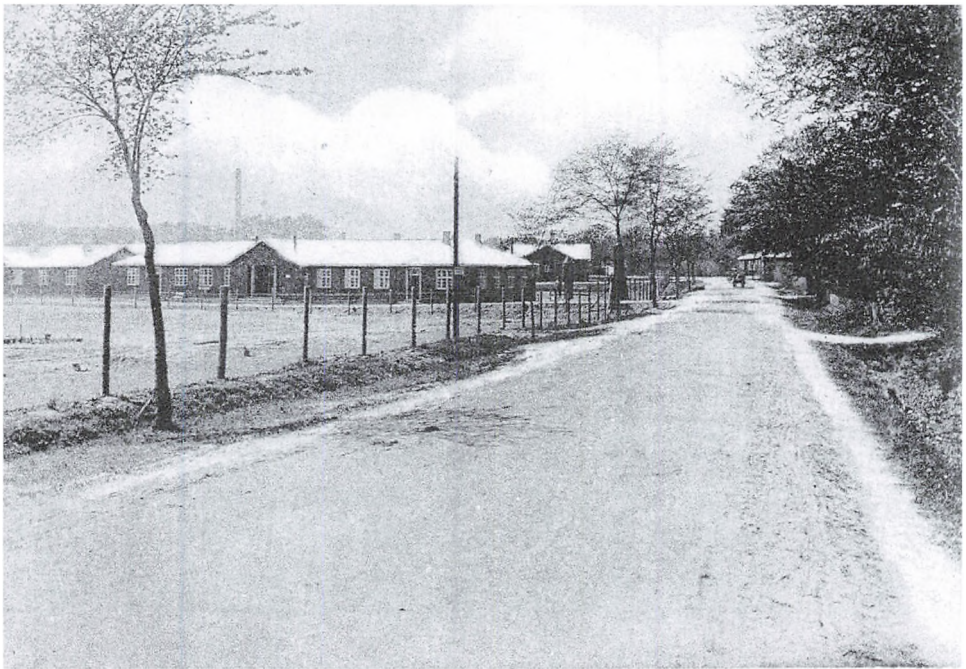
Smedemester Jens Carl August Larsen, skrev sig aldrig andet end J.C.A. Larsen. Han var født i 1863 som søn af smedemester Lars Olsen i Horserød, hvor han også blev udlært. Fra 1886 ledede han sin fars smedje i Horserød og overtog den i 1895. J. C. A. Larsen blev medlem af Tikøb Sogneråd i 1906 og fra 1911 tillige sognerådsformand. Dette hverv havde han til 1917. Desuden var han i en årrække formand for Tikøb Sogns Sygekasse. I 1918 blev han Venstres kandidat til Folketingsvalget, men blev først valgt ved april-valget i 1920, indtil 1935 blev han genvalgt ved samtlige valg. I 1935 lod han sig p.g.a. alder ikke genopstille. I sin periode i folketinget var han i lokalområdet en meget populær person, der deltog i mange lokale arrangementer. Han var gift med Anna Johanne Franck og var i øvrigt bror til smedemester Ole Olsen i Saunte, hvis søn var den bekendte, og senere sognerådsformand, Karl Olsen.

spisesale til ca. 250 personer. I den vestre fløj var udelukkende musik- og læseværelse og i den østre billard- og spillesal.

Lejrens 3. afdeling, som blev bygget på en trekant af skovfogedens tjenestelod nord for Esromvejen, var udelukkende anlagt til benyttelse af de danske autoriteter som bevogningsafdeling. Her fandtes en vagtbygning med vagtstue, kontor og telefonautomat og i østre fløj nogle arrester, der blev benyttet ved tjenesteforseelser indenfor bevogningsmandskabet. Endvidere fandtes en pavillon med bolig for 2 overlæger – de yngre og ugifte læger beboede

en pavillon i officersafdelingen – en officersmesse for de danske officerer, et mandskabskøkken en belægningspavillon for bevogtningen, en pavillon med lejligheder til flere underofficerer samt en stor staldbygning med værksted og garage og endelig lejrens vandværk, artesisk brønd og elektriske pumper samt et af granstammer opført, meget dekorativt vandtårn (dette skal have kostet 60.000 kr at opføre). I alt beløb udgifterne ved opførelsen af denne lejr sig til ca 2½ mio kr. I streng vinterkulde og sne voksede lejren – en hel lille by – frem med eventyrlig fart og i løbet af godt fire måneder stod den færdig,

Horserødlejren set fra Esrumvejen ved indvielsen omkring den 1. maj 1917.

malet, tapetseret, med installering af hundreder af kakkelovne, med kloak og vand, elektricitet og monteret med senge, sengetøj og andet nødvendigt husgeråd.

Så ankom personalet og vagtmandskabet, og i maj kom de første 400 russiske fanger fra en fangelejr i Østpreussen, hvorfra de blev sejlet ind til Helsingør. Her blev de afhentet af en stor række køretøjer fra omegnen – et trist syn at se disse mange, dårligt klædte, udtærede skikkelser. Mange var mere eller mindre invalide, og

mange var angrebet af tuberkulose og andre sygdomme. Efter en grundig rensning i lejrens badeanstalt og efter et ophold i karantæneafdelingen, indkvarteredes de i de for fangerne indrettede barakker.

I løbet af nogle få måneder ankom flere afdelinger krigsfanger, heriblandt 250 officerer (med betjente og fanger i alt 1500). Nu udfoldede sig et liv, som var ukendt i denne rolige og fredelige by og omegn. Så stor var nysgerrigheden efter at se disse fremmede, at der navnlig en søndag

De russiske officerers musik-, spille-, billard- og læseværelse - det såkaldte "Kasino", som var Horserødlejrens absolut flotteste bygning ved ibrugtagningen i 1917.

var en sådan folkevandring fra land og købstad, at politiet måtte møde og regulere færdslen. Nogen nærmere forbindelse med fangerne kunne ikke opnås, da ingen fik adgang til dem, og de selv ikke kunne komme udenfor pigtrådshegnet. Og ved de tre porte stod danske soldater vagt med påsat bajonet. Kun officerer havde lov til at færdes udenfor lejren. En rettighed, de flittigt benyttede sig af; enkeltvis og i små flokke færdedes de i omegnen og førte et muntert liv, tilsyneladende velbeslået med penge.

Lystige drikkegilder var ingen sjælden begivenhed i den afdeling af lejren. Officerernes pengesendelser standsede dog brat efter revolutionen i Rusland.

I 2 år blev Horserødlejren opholdssted for disse krigsfanger. Og fra mange af dem, er der sikkert i årene, der er gået, siden sendt en venlig tanke til den lille fredelige plet i Danmark, hvor god forplejning og venlig omgang gjorde sit til, at savnet af hjemmet blev tåleligt at bære.

Der kunne være mangt og meget

Horserødlejrens administrationsbygning, der lå på hjørnet af Esumvejen og Horserødvej. Bygningen eksisterer endnu.

at berette om disse fangers daglige liv i Horserødlejren i de ca 2 år, de opholdt sig her, men det skal ikke være min opgave. Som afslutning på dette afsnit, skal jeg kun omtale den særprægede og højtidelige ceremoni der fandt sted, når en af de mange fanger, som var dødsmerket ved ankomsten, var afgået ved døden og skulle stedes til hvile på Hornbæk Kirkegård. Det skete efter en særlig katolsk handling i den i lejren indrettede kirke, hvorefter liget førtes på vogn til Hornbæk. I

spidsen for ligtoget gik popen (= præsten) i sit maleriske skrud og sang – samt en afdeling fanger. Ved enden af lejren, gik popen ud til siden, hvorefter fangerne vendte tilbage. På disse to år blev ca. 58 stedet til hvile på Hornbæk kirkegård, hvor der er rejst et monument for dem.

Så kom fredsslutningen i efteråret 1918 – og nu ved hjemrejsen, fik man en forståelse af, at man havde befundet sig godt her i Horserød, idet mange forsøgte at forblive i Dan-

Den ene af Horserødlejrens tre indgange. Alle tre var bevogtede af det danske militær - vagten ses ved skilderhuset til venstre. På billedet er gengivet en del af det danske mandskab, bl.a. kommandant Esbern Brendstrup (forrest i lys uniform). Også den russiske Røde Kors søster, Vera Maslennikova ses til højre for Brendstrup i sort dragt med hvidt hovedklæde.

mark. Navnlig mange officerer imødeså hjemrejsen med bange anelser – og sikkert med god grund. Så stod lejren tom en kort tid for derefter at blive benyttet af de allierede landes soldater, som på hjemrejsen fra de østpreussiske fangelejre fik et kortere ophold her, for at blive rensset for utøj og ved sund og kraftig kost at komme til kræfter. Englændere, franskmænd, belgiere, rumænere, ja endog negre fandtes blandt disse transporter. Efter

et par måneders ophold, i hvilket der fra hjemlandet hver uge kom fødevarer, deriblandt kaffe, te, ris samt tobak – surrogater – ligesom de blev ekviperet med nye klæder under opholdet i Horserødlejren, så blev de hjemsendt igen.

Endelig i 1920 var det danske bevogtningsmandskab afgået til deres garnisoner. Tilbage var kun enkelte befalingsmænd og tilsynsførende. Lejrens administration blev nu over-

Når man kom kørende ad Horserødvej og kom til Esrumvej, så udsigten således ud i maj 1917. Der, hvor der tidligere var mark, havde på få måneder rejst sig en by til mere end 1500 mennesker.

ført fra Forsvarsministeriet til Justitsministeriet, og nu rejste sig spørgsmålet, hvad disse fangelejr skulle anvendes til. Om de kunne anvendes til noget nyttigt formål, eller om de skulle nedrives?

For Haldlejrens vedkommende blev der truffet overenskomst med de anerkendte sygekasser i Jylland, som sammen med Røde Kors overtog denne lejr, og disse institutioner har siden drevet denne.

For Horserødlejrens vedkommende blev der ført nogle forhandlinger med

de sjællandske sygekasser, som dog ikke førte til noget resultat, og den 9. maj 1923, efter at en del af inventaret var flyttet til Sønderborg og Grønland, blev lejren udbudt på auktion til nedrivning.

Efterskrift:

Artiklen er ikke dateret, men må være skrevet i 1923, da den videre udvikling ikke er beskrevet af J. C. A. Larsen.

Tilbagesendelsen af de russiske fanger

De danske myndigheder blev fanget i et storpolitisk spil, der endte med et voldsomt diplomatisk træk, der sandsynligvis var kommet alligevel, men som striden om Horserød-fangerne bidrog til.

Af Kjeld Damgaard

Da revolutionen i Rusland indtraf i efteråret 1917, og kommunisterne/bolchevikkerne overtog magten, blev alle repræsentanter for det gamle zarstyre som bekendt, lagt for had. De blev straffet på mere eller mindre voldsom vis – og det gjaldt også officererne i hæren, der som regel kom fra overklassen.

Da der tilmed hurtigt blev indgået våbenhvile og Rusland trak sig ud af krigen med Tyskland, så blev spørgsmålet hurtigt aktuelt: Hjemsendelse af de russiske fanger. Danmark havde jo aftalt, at de skulle hjemsendes, så snart der var fred igen. Og nu var der jo fred i Rusland.

Og i Horserød var der da også – blandt de menige krigsfanger – en vis opbakning til det nye styre. Denne begyndende bolchevisme blev senere næret af en udsendt gesandt for det nye sovjetrussiske styre.

Men kunne man sådan uden videre sende officererne hjem til Rusland? Det spørgsmål behandlede dagbladet BT i flere artikler i foråret 1918. Avisen skrev bl.a. under overskriften "En beklagelig Affære":

"Czardømmets militære Forsvarere, der var gaaet i Krig og var blevet saarede, frygtede for at vende tilbage til Rusland.

De Meldinger, som var kommet fra det uhyre Rige om den Skæbne, som havde ramt deres Kammerater i Officerskorpset, om disse umenneskelige Rædsler, som de røde Rovdyr havde ladet dem blive ofre for, havde faaet disse Officerer i Horserødlejren til at henvende sig til de danske Myndigheder, som de var underkastede her i Lejren, og bedt dem om, at de og deres Kammerater i Lejren maatte faa Lov til at blive her i Danmark og ikke blive tvungne til at gaa ind i det Dødens Mørke og Pinslernes Helvede og Rædslernes Underverden, som de

vidste ventede dem, naar de vendte tilbage til Rusland, en Forventning, som har fundet sin Bekræftelse, i det Masseterrorismens Budskab som Lenin og Trotzky i disse Dage har slyngget ud som et Løsen for deres Tilhængere.

De russiske Officerer i Horserødlejren blev ubarmhjertig vist af. Mynighederne dér svarede: Her hjælper ingen kære Mo'er. I skal tilbage. Og de kom tilbage. Dog ikke alle. En Del fik lov at blive, uvist hvorfor fik andre ikke lov til det, skønt de alle sammen bad om det. Men staaende overfor tvangen til at forlade Danmarks grønne Kyster, greb en Del af Fangerne til Fortvivlesens Selvhjælp og gik ikke ombord. Senere har en Kreds af medfølelse danske Borgere ydet dem Bistand....

...Imidlertid blev den Bagage, som de russiske Officerer, der har fundet Optagelse i danske Hjem, ejede, ført om Bord paa det Skib, paa hvilket de skulde sendes til Rusland. Denne Bagage førtes tilbage til Danmark, da det opklaredes, at Indehaveren deraf opholdt sig her endnu. Men denne Bagage nægter Myndighederne nu at udlevere til dens Indehavere.

Blandt disse er en stakkels skamskudt Officer, som ikke kan bevæge sig uden Træben. Som en vingskudt Stakkel sidder han nu her i Landet og har bønfoldet om at faa sit Træben til-

bage. Men man har nægtet det.

Forstaar De dette? Dette skal forstaas alvorligt. Dette er ikke et fantasifuldt Udslag af en amerikansk Reporterhjerne, dette er Virkelighed, dette er Udslaget af Tankegangen hos de Mænd, som er blevet satte til at repræsentere den danske Nations Humanitet overfor nogle stakkels Vrag af Krigsinvalider."

Dagbladet BTs historie skal suppleres med nogle betragtninger om den traktatmæssige forpligtelse som Danmark havde indgået, da man i sin tid fik en aftale i stand mellem de krigsførende parter. I den stod der klart og tydeligt, at alle krigsfanger skulle sendes hjem, når freden var etableret. Ingen havde naturligvis tænkt den tanke til ende, at adskillige krigsfanger ikke ønskede at vende hjem – i dette tilfælde altså til et kommunistisk styre, der efterstræbte alle repræsentanter for zarens styre. Officererne fik imidlertid af den sovjetrussiske gesandt stillet i udsigt, at de ikke ville lide overlast, hvis de meldte sig til Den røde Hær ved hjemkomsten. Han sagde dog ikke noget om, hvad der skete dem, der ikke ønskede at melde sig til Den røde Hær.

Især den danske kommandant i Horserød, Esbern Brendstrup, blev lagt stærkt for had i dele af pressen for sin afvisninger af, at give officerne lov til at blive i Danmark. Sand-

Oberst Esbern Brendstrup (1852-1927) havde haft en lang karriere i den danske hær, inden han i 1917 blev udnævnt til chef for Horserød-lejren. Den ellers ukendte officer blev pludselig prügelnabe p.g.a. afvisningerne af de russiske officers anmodninger om at blive i Danmark. Realiteten var, at han ikke havde myndighed til at give en sådan tilladelse.

heden var imidlertid, at det havde han ikke myndighed til.

Derimod havde den regeringskomite, der var nedsat til at styre lejren m.v. en vis myndighed. Og da departementschefen fastslog, at hvis der var særlige forhold, så kunne man give tilladelse til at blive, men at det stred mod den traktatmæssige forpligtelse. Formanden for regeringskomiteen var Georg Zachariae, og i begyndelsen af juni 1918 meddelte han - under stærkt pres - at man kunne lade 10-15 officerer blive i landet. Senere i juni var det blevet til i alt 25 tilladelser. Da den tredje hjemtransport skulle afsted rømmede fem officerer yderligere. Fem officerer var derudover indlagt på hospitaler, og kunne derfor ikke hjemsendes.

I sin bog "Livet i de røde barakker" konkluderer forfatteren Peter Fransen, at problemet måske var overdrevet. I realiteten var det kun ret få officerer, der mod deres vilje, endte med at blive sendt til Sovjetrusland.

Da flere af de ikke-hjemsendte officerer imidlertid meldte sig til Den Hvide Hær i Murmansk-regionen, forværredes forholdet mellem Danmark og det sovjetrussiske styre. I december 1918 brød de to stater da også de diplomatiske forbindelser med hinanden.

Impresarioen opkaldte huset efter sig selv

På adressen Løntofte 9 ligger villaen "Folmerhus", der nok er mest kendt for en senere beboer i husets tidligere stald- og vognportbygning (nu Løntofte nr 15A), nemlig viseforfatteren Sigfred Pedersen. Men en tidligere beboer af ejendommen har også en spændende historie.

Af Kjeld Damgaard

Faderen var kongelig kusk og moderen var oprindelig syerske – og sammen boede familien på Amalienborg, så der var ikke meget, der tydede på, at to af parrets børn skulle få en karriere indenfor showbiz. I denne artikel skal vi koncentrere os om sønnen Ferdinand Emil Folmer Hansen, der dog i daglig tale blev kaldt Folmer, men også omtale broderen Valdemar Hansen.

Folmer Hansen blev i 1895 gift med Anna Marie Martine Sødergren (f. 1860) og parret fik i 1896 datteren Gudrun og i 1902 sønnen Sigurd.

En kort karriere som tenor

Omtrent samtidigt havde Folmer Hansen prøvet at få sig en karriere indenfor teaterbranchen. I 1890'erne havde han forsøgt sig som operettesanger i både København og Berlin, bl.a. assi-

Emil Folmer Hansen (1860-1918) og senere hans enke Anna Marie f. Sødergreen havde i perioden 1910-30 sommerbolig på en stor ejendom ved den oprindelige Rørtangvej - nu med adressen Løntofte nr 9 og nr 15A.

sterede han andre uddannede sangere som tenor. Også egne koncerter blev det til, bl.a. i Klampenborg i juli 1894, men den karriere måtte han opgive – talentet rakte ikke. Dagbladet Politiken beskrev det således i 1905:

”Det kan ikke nægtes, at Folmer Hansen har lagt sig ud med Aarene. Han var endnu ung, smuk og mager, da han for nogle Aar siden stod inde i Tivoli i den nuværende Glassal og daværende Koncertsal og forsøgte at overtale Tilhørerne om, at han var Tenorsanger. Det lykkedes ikke ganske, og Folmer Hansen forsvandt fra Tribunen. Han indsaa, at det var dumt at optræde selv, naar man kunde leve af at faa andre til det, og han oprettede sit Koncertbureau.”

Ny karriere indledes

Allerede i 1894 ses, at han optrådte som impresario ved en koncertturné i Jylland, men en egentlig virksomhed grundlagdes først i 1895. Inden da var han på flere ture i Europa og knyttede på disse rejser mange forbindelser indenfor teater-, operette- og sangerverdenen.

”Scala”-navnet introduceres

I 1898 forsøgte han sig med et andet projekt, som dog bød på visse vanskeligheder. Fra aviserne den 2. januar ses en række artikler, der beskriver, hvorledes Folmer Hansen skulle stå i spidsen for ”National”s forandring til en mel-

Karikaturtegning af Folmer Hansen gengivet i Politiken 1905.

Familien Hansen foran "Folmerhus" i august 1910 - den første sommer i villaen. Fra venstre, sønnen Sigurd, Folmer, Anna Marie og datteren Gudrun.

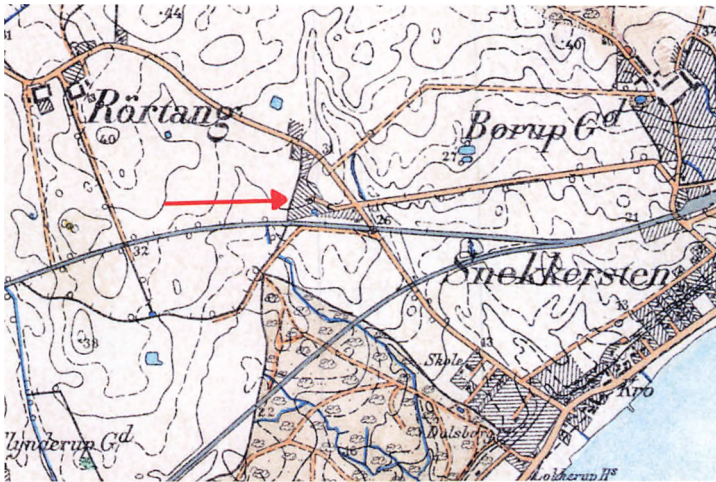
lemting mellem en varieté og koncertsal – fra da af under navnet "La Scala".

Men det holdt meget kort. Allerede med udgangen af februar indstillede "La Scala" driften. Den københavnske avis "Adresse Avisen" skrev således den 25. februar: "*Direktør P. Rasmussen*

har i fjorgaars taget en Beslutning, der neppe kommer overraskende for Nogen. Fra Udgangen af denne Maaned lukker han "La Scala". Da Ideen i sin Tid kom op om at forvandske den tidligere Varieté, der allerede havde prøvet saa mange Skjæbnens Omskiftelser, til en Koncertsal, udtalte vi en beskeden Tvivl om, at det vilde lykkes at skaffe et ret stort Publikum til at saa høie Priser, som nogenlunde lødige Engagementer vilde nødvendiggøre. Man begyndte med et udenlandsk Orkester, hvilket var forkert. Man lod hr. Folmer Hansen bestemme Programmet, hvilket ingenlunde var noget heldigt og behændigt Valg. For Hr. Hansen sendte ungarnske Basser og østerrigske Tenorer og hollandske Sopraner herop, men der kom næsten slet ingen for at høre paa dem."

Var det Folmer Hansens skyld?

Men det var ikke alle, der havde den opfattelse. Dagbladet "København" kunne 1. marts således konstatere, at der var mange der pegede på, at fejlen lå hos impresario Folmer Hansen. Hertil havde avisen imidlertid den bemærkning, at det snarere var etablisementets hovedkraft, fru Charlotte Wiehes skyld. Hun havde nemlig forlangt, at der ikke måtte ryges

Pilen viser, hvor Folmerhus ligger. Kortet er tegnet i 1898 - og på det tidspunkt var der ikke mange andre bebyggelse langs den gamle Rørtangvej, der i dag hhv. hedder Klostermosevej, Løntofte og Rørtangvej.

i varietéen og skrev videre: "Det Publikum som skulde vindes var, som sagt Varietépublikum. Et Varietépublikum, der ikke maa ryge, er en Umulighed. Ikke for selve denne ene Tings Skyld. Ingenlunde, men er Tobaksrygning forbudt, tror Folk ganske naturligt, at alt andet er forbudt, at der ikke maa tales, drikkes, serveres o.s.v. Derfor blev man borte. Og Foretagendet mislykkedes. ... Det er jo i og for sig trist, at saa stort et Læs skal vælte over en ganske lille Cigaret. Men de, der Aar igennem har beskæftiget sig med Varietéerne og Varietéernes Publikum ved det. De ved, at maa der bandes, ryges, serveres og gøres Spektakkel, kan alt bydes, selv det værste Kram, naar blot et Numer duer."

Og måske havde avisen ret. For allerede den 21. april samme år måtte Folmer Hansen også opgive operet-

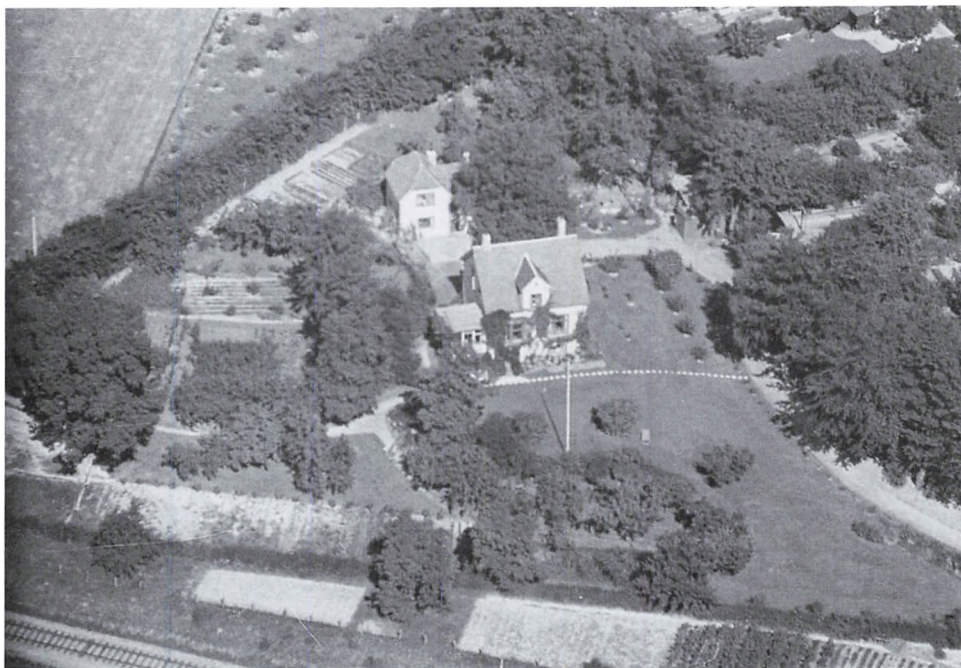
teforestillingerne på Morskabsteatret i København. Og her konstaterede det københavnske dagblad "Folkets Avis", at det var samme årsag som i "La Scala", nemlig at der ikke måtte serveres og at tobaksrygning var forbudt.

Ny karriere

Men Folmer Hansen var ikke sådan at stoppe. Et nyt tilbud viste sig: Direktør i Tivolis glassal. I 1902 overtog han denne post efter Joachim Andersen, der helligede sig en karriere som komponist. Folmer Hansen ændrede Glassalen til en slags folkelig operascene. Men også dette job varede kun en kort periode. Folmer Hansen fik travlt i sit eget bureau, for i 1903 skete der noget epokegørende.

Bernerkonventionen

Bernerkonventionen blev indgået i

Den store grund blev udstykket fra Borupgaard i 1896, og kort efter bebygget først med villaen i forgrunden - og senere med stald og vognport øverst i billedet. I dag er grunden udstykket til i alt 5 ejendomme. (Luftfoto 1949)

1886 mellem en række europæiske lande. Den indebar, at kunstnere af enhver art kunne hævde deres ophavsret også i de lande, der havde tiltrådt konventionen – og ikke kun i hjemlandet. Inden da havde det faktisk været muligt – og lovligt – at anvende et udenlandsk skuespil, en roman eller et billede, uden at betale kunstneren for brugen. Danmark tiltrådte dog først Bernerkonventionen i 1903. Og det var netop på det tidspunkt, at Folmer Hansen fik en god forretning, for nu

stod han som mellemmand med retighederne til en lang række af tidens mest populære skuespil, operetter og teaterstykker.

Sommerhus ved Rørtangvej

I 1910 købte Folmer Hansen en villa, som lå på Dalsborgs gamle jorder – d.v.s. på Rørtangvejen mellem Strandvejen og Rørtang. Villaen havde indtil da tilhørt den pensionerede læge, Hans Christian Hassert, men da han døde i 1909, blev villaen sat til salg. Imidlertid

Det var læge Hans Christian Hassert (1840-1909), gift med Anna Olivia Hansen, der omkring 1897 lod villaen bygge. Han havde siden 1885 haft privatpraksis i en mindre ejendom på Rørtangvej 59 (nu Løntofte 21). (Foto 1977)

beholdt familien Hansen deres adresse i København, hvor de boede på Kalvebod Brygge nr. 2. Forretningens kontor lå på Vester Boulevard 36 i det nu tidligere Musikkonservatorium. Vester Boulevard hedder i dag H. C. Andersens Boulevard. Senere flyttede bureauet til en adresse på Kalvebod Brygge 2.

Folmer Hansens død

Folmer Hansen døde i 1918 i en sovevognskupé på vej til Stockholm, hvor hans skulle besøge datteren, der var engageret på "Oscars Teatern". Han blev kun 58 år gammel. Hans død blev naturligvis omtalt i dagspressen, bl.a.

i dagbladet "Politiken", hvor Aksel Kjerulff bl.a. under overskriften "En original Teatermand" skrev:

"Folmer Hansen var en Type, som ikke før var set i de Dages ret smaastadsagtige København. Han vendte hjem fra Udlandet, hvor han havde tilegnet sig en Form og en Façon, der ikke lige straks passede ind i de hjemlige Forhold. Naar han mødte op i sit stortærnede Berlinertøj, med høj, lysegraa Hat, rødt Slips og Rose i Knap-

hullet, var han i Sind og Skin Impresarioen, og kaldte hans Ydre ofte paa det villige danske Smil, kaldte Kunstnerne til Gengæld endnu oftere paa hans Erfaring og Indsigt og ubestridelige Dygtighed.

Folmer Hansen slog sig ned i København og begyndte sin Teaterforretning. Utallige var de Idéer hans hurtige Hoved fandt paa, og med en paagaende Energi realiserede han sine Planer. Der var Opdrift i ham, og en vis Storhed i Synet paa Tingene, parret med en jævn smaaborgerlig Forsigtighed. Denne Søn af en kongelig Kusk elskede Farver og Pragt, han var barnlig og naiv i sin

Glæde over det prangende, men han kørte saa smaat, holdt stramt i Tøjlerne og passede nøje paa ikke at køre løbsk.

Han forsøgte saa meget og havde ikke lige stort Held med det altsammen. Der kom først rigtig Vind i Sejlene paa hans Forretning, da Bernerkonventionen blev antaget i Skandinavien. Nu var det udenlandske Repertoire ikke længere saadan til at tage, og Folmer Hansen blev - som en Selvfølge - Ene-repræsentant for alle de store tyske og østrigske Teaterforlag, der betød noget. Han købte bl.a. straks "Den glade Enke" og "Dollarprinsessen" og tjente store Penge derpaa og var sidenhen Mellemandler for Størsteparten af de Teaterstykker, som i de sidste femten Aar er opført paa skandinaviske Scener."

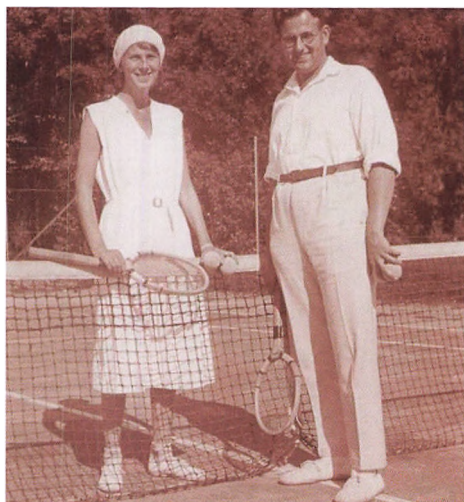
Broderen Valdemar

Folmer Hansens bror, Valdemar Hansen (ofte stavet Waldemar), var i mange år en meget engageret del af Folmers forretning. I 1910 ledede Valdemar Hansen således en større turné rundt i Danmark for den dengang kendte norske skuespiller og direktør Bjørn Bjørnson (manden bag Nationalteatret i Christiania). Men med broderens død gled Valdemar ud af forretningen – og måtte nu se sig om efter et andet levebrød. I 1923 erhvervede han sig derfor en biografbevilling i sin hjemby, Espergærde. Om denne virksomhed – se anden arti-

kel i dette nummer af "Egebækken".

Datteren Gudrun

Efter Folmer Hansens død overtog enken, Anna Marie Martine f. Sødergren forretningen. I 1927 overtoges forretningen af deres fælles søn, Sigurd Folmer Hansen. Men det var søsteren Gudrun Folmer Hansens datter, Gerd, som førte virksomheden videre. Gudrun Folmer Hansen var nemlig som skuespiller og operettesanger flyttet til Stockholm og Gudrun Folmer Hansen var uddannet sangerinde – og fik sin debut i Stockholm i 1916, hvor hun spillede

Sigurd Folmer Hansen med sin hustru i 1931. Han var stærkt involveret i "Selskabet til Vandrer mod Lysets Udbredelse" - en forening, der mente og stadig mener, at den kristne Gud er Løgnens Gud og ikke Sandhedens Gud.

komtesse Stasi i "Czardasfyrstinden". Det blev en stor succes, og Gudrun var i de følgende år en feteret operettesangerinde i den svenske hovedstad. I 1920 blev hun gift med den svenske skuespiller og komponist Regnar Widestedt. I perioden 1922-45 medvirkede Gudrun i adskillige svenske film – og i 1925 åbnede hun sin egen butik i Stockholm kaldet "Gudruns". Her solgtes dansk smørrebrød, hvilket på den tid var ret ukendt i byen. Man påstår således, at det var Gudrun, der lærte stockholmerne at spise dansk smørrebrød.

Parrets datter, Gerd Widestedt (f. 1920) blev også skuespiller, men overtog tillige teaterforlaget i 1965. På grund af hendes bopæl, flyttede teaterforlaget til Stockholm og fik samtidig navneforandring til "Folmer Hansen Teaterforlag". Senere er virksomheden overtaget af hendes søn, Jens Ragnar Widestedt.

"Folmer Hansens Förlag"

Virksomheden eksisterer således endnu og formidler stadig nordisk og udenlandsk dramatik i Norden og repræsenterer en lang række etablerede dramatikere. De fleste er i dag svenske dramatikere, men også en række danske navne findes på listen, f.eks. Vita Andersen, Poul Henningsen og Finn Methling. På den meget lange liste over udenlandske dramatikere, som

Gudrun Folmer Hansen - foto 1918.

Folmer Hansen Teaterforlag har i sin stald kan nævnes: August Strindberg, Agatha Christie, Noël Coward, Charles Dickens, Friderich Dürrenmatt samt Tolstoj og Molière. Forlaget tager alene hånd om dramatikernes rettigheder og fungerer således som dramatikernes agent overfor teatre primært i Norden, men også i andre lande. Forlaget formidler i øvrigt både skuespil for voksne som for børn og unge.

Kilder til denne artikel:

"Den danske Læggestand" 1907-15.

Henning Jensen: Emil Folmer Hansen (2015).

www.vandrermodlyset.dk

Axel Breidahl og Axel Kjerulf: "Københavnrliv gennem et halvt Aarhundrede" (1938).

Diverse aviser.

Møder og arrangementer

Med ønsket om et godt nytår til alle medlemmer af Historisk Forening er vi stolte af, at kunne præsentere programmet for 1. halvår af 2022.

Bemærk: Afviklingen afhænger af evt. begrænsninger pga. covid-19.

Tirsdag den 18. januar 2022:

Trolldom i Helsingør

Forhenværende museumsinspektør **Lone Hvass** fortæller om "Trolldom i Helsingør". Lone udgav i foråret 2020 sammen med Torben Bill-Jessen et stort værk med titlen "Trolldom i en dansk købstad". I 1625 blev 8 af byens kvinder brændt levende på galgebakken. Hvorfor blev de det?

Tid og sted: Tirsdag den 18. januar, kl 19.15 på Espergærde Bibliotek.

Tirsdag d. 22. februar 2022:

Beretningen om Tordenskiold

Med historikeren **Dan H. Andersen**. "Alle kender til Tordenskiold, men hvad skete der egentlig i hans korte og begivenhedsrige liv, fra barndommen i Trondheim til den mystiske død i en duel på en eng nær Hannover? I det rigt illustrerede foredrag hører vi om ungdommens rejser til Afrika og Indien, hjem-

komsten til Danmark, Store Nordiske Krigs udbrud og de dramatiske aktioner i søkrigen mod Sverige i Store Nordiske Krig. Det er en beretning om en søhelt, men sandelig også om en mønsterbryder fra det danske imperiums udkant, som med beslutsomhed, dygtighed, og selvmorderisk mod når til tops i et fastlåst standssamfund og opnår rigdom og berømmelse. Forfatteren og historikeren **Dan H. Andersen** udgav i 2004 Tordenskioldbiografien Mandsmod og Kongegunst, som af et enigt anmelderkorps blev rost for at være en overbevisende nyfortolkning af søhelten. I 2021 udgav han to-bindsværket Store Nordiske Krig, som har fået seksstjernede anmeldelser overalt."

Tid og sted: Tirsdag d. 22.februar, kl. 19.15 på Espergærde Bibliotek.

Tirsdag d. 22. marts 2022:

Besøg af tidl. borgmester Per Tærsebøl

Per Tærsebøl er opvokset i Slagelse, isenkræmmer i Esp. Center, byråds-

medlem 1974-2021, folketingsmedlem 1990-94, borgmester 1994-2009. Der er meget at berette, og mon ikke der vil blive rig lejlighed til at diskutere og stille spørgsmål?

Tid og sted: Tirsdag d. 22. marts, kl. 19.15 på Espergærde Bibliotek.

Tirsdag d. 26. april 2022:

Generalforsamling

I henhold til foreningens vedtægter afholdes der denne aften ordinær generalforsamling, hvor kun medlemmer har adgang. I pausen er foreningen vært for et glas vin, øl og vand.

Efter pausen vil der være foredrag om "Jernalderen i Espergærde" af museumsinspektør **Jakob Schlein Andersen**, som vil fortælle om Museum Nordsjællands udgravninger i området syd for Kelleris Hegn, hvor der er fundet omfattende rester af bebyggelser fra jernalderen. Jakob S. Andersen vil medbringe fund fra udgravningen, så det vil for os lokale historieinteresserede sikkert være et særdeles spændende foredrag at overvære.

Tid og sted: Tirsdag d. 26. april, kl. 19.15 på Espergærde Bibliotek.

Søndag d. 5. juni 2022:

Grundlovsfest

Forhåbentlig vil det i år blive muligt at afholde den traditionelle grundlovsfest på Flynderupgaard i samarbejde med andre lokale foreninger. Det nærmere program vil fremgå af dagspressen i tiden op til dagen. Som tidligere år forventes borgmesteren at uddele legatportioner på vegne af Nellemann-fonden.

Tid og sted: Søndag d. 5. juni 2022 på Flynderupgaard.

Søndag d. 12. juni 2022:

Byvandring ved Egebæksvang Kirke

Med lokalhistoriker **Kjeld Damgaard** som guide går vi en tur ved Egebæksvang Kirke. Vi skal høre om området og kirkens historie. Desuden besøger vi kirkegården, hvor vi skal høre om kendte og ukendte gravlagte personer. Turen begynder foran kirken ved kirkens hovedindgang. Gratis for medlemmer, andre betaler 20 kr.

Tid og sted: Søndag den 12. juni kl 14.00 ved Egebæksvang Kirke.

Hvor mon Havreholm Kirke ligger?

Tidligere i 2021 udkom en stor og spændende bog om den berømte danske kunstmaler H. A. Brendekilde. Det over 400 sider store værk i coffee-table format fortæller på glimrende vis malerens historie og viser en perlerække af hans flotte naturalistiske værker gennem tiden.

Blandt disse er et maleri af Havreholm Mølle fra 1912 eller 13. Men her har forfatteren Anne Christiansen været lidt for hurtigt. Hendes tekst til billedet lyder: "*Han har placeret Havreholm Mølle i forgrunden af dette rene landskabsbillede med udsyn hen over en samling større gårde omgivet af marker og bevoksning med landsbyens kirketårn og en fabrikk skorsten i baggrunden.*"

Det er jo indlysende, at forfatteren ikke selv har været i Havreholm og konstateret, at der faktisk ikke er en kirke. Og skorstenen viser sig ved nærmere eftersyn at være en såkaldt "klapsejler", altså en gård-vindmølle.

Men at Brendekilde i dette tilfælde ikke har været helt tro mod motivet, kommer muligvis bag på forfatteren.

ISSN: 1901-0370

Historisk Forening for
Espergærde og Omegn
Årligt kontingent:
kr 150,- pr. medlem
kr 250,- for ægtepar/samboende
som indbetales på konto.nr.
1551-0006043151, Danske Bank

Bestyrelse:

Formand: Jan Kruse, Strand-
bakken 16, Mørdrup, 3060
Espergærde, tlf. 30952296,
jkruse154@gmail.com

Næst fmd.: Lillian Rostrup
Søndermarken 50 2.tv, Mørdrup
3060 Espergærde, tlf 30461952
lirne.rostrupclausen@gmail.com

Kasserer: Lars Vange, Søn-
dermarken 3, Mørdrup, 3060
Espergærde, tlf 49131740,
larsvange42@gmail.com

Sekr.+webredaktør: Mads P.
Vej-Hansen, Skovridergaardsvej
60B 1.6, 2830 Virum,
Tlf. 26215123,

mads@vej-hansen.dk

Best.medl: Svend Erik Lolle,
Ny Strandvej 30, Tibberup, 3060
Espergærde, tlf. 20764161
selolle@gmail.com

Suppl: Erik Reime, Gylfesvej 35
Mørdrup, 3060 Espergærde.
Tlf. 49131934

erik@reime.dk

Suppl.: Lone Sallerup
Kløvermarken 13, 2., Mørdrup,
3060 Espergærde, tlf. 42580200
losa0801@gmail.com

EGBÆKKEN

Udgives to gange årligt
som medlemsblad for
Historisk Forening.

Redaktion:

Ansvarsh.: Kjeld Damgaard,
Helgavej 8, Mørdrup, 3060
Espergærde, tlf 49135297,
damgaard@tikobkommune.dk

Jan Kruse (se ovenfor)

www.egebaekken.dk